ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 65ον — ΙΟΥΝΙΟΣ, 1929. — Ἀριθ. 6.

Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

«Ὁ μὲν οὖν Κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» (Μάρκ. ιϛ΄. 19).

«Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν» (Λουκᾶ κδ΄. 51).

«Καὶ . . . . , βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν . . . .».

«Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τὶ ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν» (Πράξ. α΄. 9, 11).

Ἡ ἀνάληψις τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἔνδοξον τέρμα τῆς ἐπιγείου Αὐτοῦ παροικίας. Εἶναι τὸ μεγαλοπρεπὲς συμπλήρωμα καὶ ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἔργου Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς—τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ κηρύγματος, τῆς σταυρώσεως, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Ὅπως ἄνευ τῆς Ἀναστάσεως ἡ Σταύρωσις θὰ ἦτο περιττή, οὕτως ἄνευ τῆς Ἀναλήψεως ἡ Ἀνάστασις θὰ ἦτο ματαία. Διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἔδει ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ· ἀλλ᾽ ἐὰν δὲν ἀνίστατο ἐκ τῶν νεκρῶν, δὲν θὰ ἦτο πλέον Σωτὴρ ζῶν καὶ σώζων εἰς τὸ παντελές· ἐὰν δὲ δὲν ἀνήρχετο πάλιν, ὅπως καθήσῃ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ εἴχομεν πανίσχυρον Μεσίτην καὶ Ἀρχιερέα, συμπαθοῦντα μὲ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, δὲν θὰ εἴχομεν Κύριον καὶ Βασιλέα, μέλλοντα νὰ ἔλθῃ πάλιν μετὰ δόξης, ἵνα βασιλεύσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πόσον συγκινητικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ εἰκὼν τῆς Ἀναλήψεως! Ὁ Κύριος ὁδηγεῖ τοὺς ἕνδεκα ἐκλεκτοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ ἔξω τῆς πόλεως, ἕως τῆς Βηθανίας εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας Αὐτοῦ ὁδηγίας καὶ ἐντολάς, ὑψώνει τὰς χεῖρας καὶ τοὺς εὐλογεῖ· καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτούς, ἀρχίζει νὰ ἀναφέρεται ἐπάνω πρὸς τὸν οὐρανόν. Οἱ μαθηταὶ ἀτενίζουσι μετὰ πόνου καὶ ἐκστάσεως πρὸς τὴν προσφιλῆ μορφὴν τοῦ Θείου Διδασκάλου καὶ Κυρίου των, ἥτις ἀπομακρύνετο καὶ βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται εἰς τὸν αἰθέρα. Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐκστατικοὶ ἵστανται ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν, δύο λευχείμονες ἄγγελοι ἐμφανίζονται πλησίον των, οἵτινες τοῖς δίδουσι τὴν ἔνδοξον ἐλπίδα, ὅτι ὁ Κύριός των μέλλει πάλιν νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καθ᾽ ὃν τρόπον ἀνελήφθη.

Ἡ Ἀνάληψις εἶναι γεγονὸς ἐπίσης ἱστορικόν, ὅπως ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ

Σταύρωσις—γεγονὸς ἐπιβεβαιούμενον ὑπὸ ἕνδεκα αὐτοπτῶν μαρτύρων. Καὶ τῆς μὲν Ἀναστάσεως οὐδεὶς ὑπῆρξεν αὐτόπτης, ἀλλ' εἶδον οἱ μάρτυρες τὸν Χριστὸν ἀφοῦ ἀνέστη. Τὴν Ἀνάληψιν ὅμως ἔπρεπε νὰ ἴδωσιν οἱ μάρτυρες ἰδίοις ὄμμασιν, ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ βεβαιωθῇ αὕτη ἐκ τῶν ὑστέρων. Διὰ τοῦτο δὲν ἔλαβε χώραν διὰ νυκτός, ἀλλ' ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ προσοχὴ καὶ τὰ βλέμματα τῶν μαθητῶν ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Διδασκάλου των. Ἐπειδὴ δὲ εἶδον Αὐτὸν ἀναληφθέντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των εἰς τὸν οὐρανόν, ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ νὰ βεβαιῶσι μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ὁ Κύριός των εὑρίσκετο εἰς τοὺς οὐρανούς.

Διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐδοξάσθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀποκατεστάθη ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός, εἰς τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ τῷ Πατρὶ πρὶν κτισθῇ ὁ κόσμος, ἐνεθρονίσθη δὲ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς ὁ Μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Χριστός, α') Διότι ἐτελείωσε τὸ ἔργον, ὅπερ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ ἐπιτελέσῃ (Ἰωάν. ιζ'. 4; ιθ'. 30). β') Διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκεῖθεν «χαρίσματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους», εἰς τὰ τέκνα Αὐτοῦ (Ἐφεσ. δ'. 8), πρωτίστως δὲ νὰ τοῖς πέμψῃ τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς ἄνθρωπος, δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ἦναι πανταχοῦ παρών, τὸ Πνεῦμα ὅμως ἐρχόμενον θὰ ἐνήργει τὸ ἔργον τῆς χάριτος ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. γ') Διὰ νὰ γίνῃ ὁ Μεσίτης καὶ Ἀρχιερεὺς ἡμῶν παρὰ τῷ Πατρί. «Διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν» (Ἑβρ. θ'. 15), ζῶν πάντοτε διὰ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν προσερχομένων εἰς τὸν Θεὸν δι' Αὐτοῦ (ζ'. 25). δ'.) Ἵνα ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν ἐφ' ὅλου τοῦ σύμπαντος, καὶ νὰ ὑποτάξῃ εἰς Ἑαυτὸν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον (Α'. Κορινθ. ιε'. 25. Φιλιππ. β'. 9 11. Ἐφεσ. α'. 20-22).

Καὶ εἰς ἡμᾶς, φίλοι ἀναγνῶσται, ἡ μνήμη τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἂς φέρῃ τὴν παρήγορον βεβαιότητα ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἶναι ἐν οὐρανοῖς, ζῶν καὶ μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν, συμπαθῶν εἰς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ὡς δοκιμάσας πάσας τὰς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, καὶ σώζων εἰς τὸ παντελὲς τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτόν. Ἂς φέρῃ ἐπίσης εἰς ἡμᾶς τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Χριστὸς βασιλεύει ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν πανίσχυρον ταύτην σκέπην καὶ προστασίαν διατελεῖ ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ ἡ ἐπίγειος, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ ἐπιφανῇ πάλιν ἐπὶ τῶν νεφελῶν μετὰ δόξης, διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ νὰ δοξάσῃ τοὺς πιστούς Του. Εἴθε δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νὰ ἀναστηθῶμεν ἐν δόξῃ καὶ μετὰ χαρᾶς νὰ προϋπαντήσωμεν τὸν Κριτὴν καὶ Βασιλέα ἡμῶν, ψάλλοντες τὸν ὕμνον τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀρνίου: «Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ Ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!» Ἀμήν.

***

Ἡ τελευταία πρὸς τοὺς Μαθητὰς Αὐτοῦ παρακαταθήκη τοῦ Κυρίου: «***Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη . . . Κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον***

πάσῃ τῇ κτίσει» ἐπιβάλλει καὶ εἰς ἕκαστον Χριστιανὸν ἀτομικὴν ὑποχρέωσιν. Τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν λαῶν τῆς γῆς ἔχει ὡς πρωτεργάτας τοὺς ἱεραποστόλους, μὲ τὰς Βιβλικὰς Ἑταιρίας, τοὺς ἱεροκήρυκας καὶ τοὺς ποιμένας τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' οἱ ἐργάται εἶναι ὀλίγοι καὶ ὁ ἀγρὸς παμμέγιστος. Ἀνάγκη νὰ συμπράττουν εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἰδιῶται, οἱ «λαϊκοί», μεταδίδοντες, ἕκαστος εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς Μεγάλης Δωρεᾶς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοὺς κοσμικοὺς εὐεργέτας τιμῶμεν, μνημονεύοντες τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον των μὲ θαυμασμόν, μὲ ἔπαινον, μὲ συγκίνησιν. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ Μεγίστου Εὐεργέτου καὶ τῆς ὑπερτάτης Αὐτοῦ Δωρεᾶς, μένομεν ἄναυδοι καὶ ἀσυγκίνητοι. Ὁποία παράδοξος ἀγνωμοσύνη, ὁποία ἐγκληματικὴ ἀδιαφορία!

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Συνέχεια)

γ) Πολύκαρπος.

Ὁ Εἰρηναῖος, ὅστις ἦτο μαθητὴς τοῦ Πολυκάρπου, λέγει περὶ αὐτοῦ (Κατὰ Αἱρέσ. γ'. 3): «Πολύκαρπος ὑπὸ Ἀποστόλων μαθητευθεὶς καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς τὸν Χριστὸν ἑωρακόσιν». Καὶ ὁ Εὐσέβιος πληροφορεῖ εἰδικώτερον ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, κατὰ δὲ τὸν Ἱερώνυμον καὶ τὸν Τερτυλλιανόν, προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας, τοῦτον δὲ ὑπονοεῖ ὁ Ἰωάννης ὡς τὸν «ἄγγελον» τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ὃν ἐπαινεῖ καὶ ἐνθαρρύνει δι' ὅσα μέλλει νὰ πάθῃ» (Ἀποκάλ. β'. 8 - 10), προλέγων οὕτω τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ Εἰρηναῖος εἰς τὴν πρὸς Φλωρῖνόν τινα ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ζωηρῶς ζωγραφίζει τὸν ὑψηλὸν χαρακτῆρα τοῦ Πολυκάρπου — τὴν ἀγάπην του, τὰ ἁγνά του ἤθη καὶ τὴν αὐστηρότητά του πρὸς τὰς ἑτεροδιδασκαλίας.

Ἐπὶ αὐτοκράτοτος Ἀντωνίνου Πίου, περὶ τὸ ἔτος 157 ἢ 158 μ. Χρ. ὁ Πολύκαρπος ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἐπίσκοπος ἦτο τότε ὁ Ἀνίκητος, ἵνα συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα.

Ἐπιστρέψας εἰς Σμύρνην ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον προϊστάμενος τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας, ἕως οὗ κατὰ τὸ ἔτος 167, ἐπὶ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου, ἐκραγέντος σφοδροῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Πολύκαρπος γέρων πλέον ἐσύρθη ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου, καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς θάνατον.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιστολῶν, ἅς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εἰρηναίου, ἔγραψεν ὁ Πολύκαρπος πρὸς τὰς γειτονικὰς τῇ Σμύρνῃ ἐκκλησίας, μία καὶ μόνη διεσώθη —ἡ πρὸς Φιλιππησίους—τῆς ὁποίας μνημονεύουσιν, ἐκτὸς τοῦ Εἰρηναίου, καὶ ὁ Εὐσέβιος, ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ Φώτιος. Μολονότι δὲ ἐκ τῶν νεωτέρων κριτικῶν εἷς ἐπεχείρησε νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν γνησιότητα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, οἱ λοιποὶ ὁμο-

φώνως ἀκολουθοῦσι τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων Πατέρων, παραδεχόμενοι τὴν ἐπιστολὴν ὡς γνησίαν τοῦ Πολυκάρπου.

Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 115 ἢ 116 μ. Χρ., διότι περὶ τὸ τέλος αὐτῆς ζητεῖ νεωτέρας πληροφορίας περὶ τοῦ Ἰγνατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἐγράφη ὀλίγον τι μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Ἰγνατίου εἰς Ρώμην, ὅπου ἐμαρτύρησε ἐν ἔτει 116. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι σειρὰ παραινέσεων πρός τε τὴν ὅλην ἐκκλησίαν τῶν Φιλιππησίων καὶ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους αὐτῆς.

δ) Βαρνάβας.

Μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Μεταποστολικοῦ αἰῶνος, τὰ ὁποῖα, ὡς ὁ «Ποιμὴν» τοῦ Ἑρμᾶ, εἶχον εὐρεῖαν διάδοσιν καὶ ἀνεγινώσκοντο μὲ εὐχαρίστησιν καὶ εὐλάβειαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν, ἦτο καὶ μία Ἐπιστολὴ (ἥτις καὶ διεσώθη μέχρις ἡμῶν) φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπιστολὴ Βαρνάβα».

Καὶ Πατέρες τινές, ὡς ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Ὠριγένης, θεωροῦσιν ὡς συγγραφέα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸν Βαρνάβαν, τὸν σύντροφον καὶ συνεργάτην τοῦ Ἀποστόλου Παύλου [1]. Ἐπίσης ὁ Ἱερώνυμος λέγει ὅτι «Βαρνάβας ὁ Λευΐτης καὶ Ἀπόστολος ἔγραψε πρὸς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιστολήν, ἀναγινωσκομένην μεταξὺ τῶν ἀποκρύφων». Ὁ Εὐσέβιος φαίνεται ἀμφιβάλλων περὶ τῆς πατρότητος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἣν ἄλλως τε κατατάσσει μεταξὺ τῶν «ἀντιλεγομένων» καὶ μὴ κανονικῶν συγγραμμάτων [2]. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων κριτικῶν παραδέχονται μὲν τὴν ἐπιστολὴν ὡς πολὺ ἀρχαίαν, ἀλλ' εὑρίσκουσιν αὐτὴν οὐχὶ ἀνταξίαν τοῦ ἀποστολικοῦ Βαρνάβα.

Ὁ Βαρνάβας πράγματι ἔπαιξεν οὐχὶ ἀσήμαντον μέρος εἰς τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν. Ἡ πρώτη πληροφορία, ἣν περὶ αὐτοῦ εὑρίσκομεν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, εἶναι ὅτι καὶ αὐτός, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων πιστῶν τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινότητος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐπώλησεν ἕνα ἀγρόν, ὃν εἶχεν, καὶ κατέθεσε τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως χρῆμα εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τῶν Ἀποστόλων [3]. Κατόπιν βλέπομεν αὐτὸν παραλαμβάνοντα τὸν νεοφώτιστον Σαῦλον καὶ εἰσάγοντα αὐτὸν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καθ' ἣν στιγμὴν «πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής» [4]. Μετὰ τοῦτο ὁ Βαρνάβας πέμπεται ὑπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀποστόλων εἰς Ἀντιόχειαν, ἵνα ἐπισκεφθῇ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὸ ἐκεῖ

---

(1) Ὁ Ὠριγένης μάλιστα ὀνομάζει αὐτὴν «καθολικὴν ἐπιστολήν». (Κατὰ Κέλσου, α'. 63).

(2) Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. γ'. 25: «Ἐν τοῖς νόθοις κατατετάχθω.... καὶ πρὸς τούτους ἡ φερομένη Βαρνάβα ἐπιστολὴ καὶ τῶν Ἀποστόλων αἱ λεγόμεναι Διδαχαί». Αὐτόθι Ϛ'. 13: «ταῖς ἀπὸ τῶν ἀντιλεγομένων Γραφῶν μαρτυρίαις.... καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς, τῆς τε Βαρνάβα καὶ Κλήμεντος καὶ Ἰούδα».

(3) Πράξ. δ'. 36: «Ἰωσῆς δέ, ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως), Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων».

(4) Πράξ. θ'. 27.

ἀρξάμενον ἔργον τοῦ Εὐαγγελίου (5). Ἐκεῖθεν δὲ μεταβὰς εἰς Ταρσόν, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καταφύγει ὁ Παῦλος, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπως βοηθήσῃ εἰς τὸ ἐκεῖ ἔργον τοῦ Κυρίου, καὶ τότε ἐκεῖ οἱ μαθηταὶ πρῶτον ὠνομάσθησαν Χριστιανοί. Ὀλίγον δὲ κατόπιν ἡ ἤδη θαλερὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίᾳ «διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Παύλου» ἔπεμψε χρηματικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ λιμώττοντας ἀδελφοὺς (Πράξ. α'. 25, 26, 30). Μετὰ βραχεῖαν παραμονὴν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπέστρεψαν εἰς Ἀντιόχειαν οἱ δύο οὗτοι ἀπεσταλμένοι, ἐκεῖ δὲ ἀναφαίνεται ὁ Βαρνάβας ὡς κατέχων προέχουσαν πνευματικὴν θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Παύλου. Ἄλλως τε καὶ ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦτο «ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως» (Πράξ. ια'. 24). Συντόμως δὲ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησία, Θείᾳ ἐμπνεύσει, ἐχειροτόνησε καὶ ἐξαπέστειλε τὸν Βαρνάβαν, καὶ τὸν Παῦλον ὡς ἱεραποστόλους ἀνὰ τὰς γειτονικὰς ἐπαρχίας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους (6). Εἰς τὴν περιοδείαν ταύτην ἦτο φυσικὸν ὅτι ὁ Βαρνάβας, ὡς Κύπριος τὸ γένος, ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ νῆσον, συμπαρασύρων καὶ τὸν Παῦλον εἰς τὸ ἐκεῖ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Διαπεραιωθέντες κατόπιν εἰς τὴν νότιον Μικρὰν Ἀσίαν, διῆλθον οἱ δύο οὗτοι πρῶτοι Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι τὴν Παμφυλίαν, τὴν Πισιδίαν, τὸ Ἰκόνιον καὶ τὴν Λυκαονίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψαν εἰς Ἀντιόχειαν καὶ διηγήθησαν χαίροντες τὰ ἀποτελέσματα τῆς περιοδείας αὐτῶν (ἔτος 48 μ. Χρ.).

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἐξέσπασεν ἡ ἔρις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀντιοχέων, ἡ ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰουδαϊζόντων, περὶ τοῦ ἂν οἱ Χριστιανοὶ πρέπῃ ἢ ὄχι νὰ φυλάττωσι καὶ τοὺς τύπους τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Πρὸς λύσιν δὲ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ ἐκκλησία ἀπέστειλε τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπως συμβουλευθῶσι τοὺς ἐκεῖ ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους. Οὗτοι δὲ συγκροτήσαντες τὴν πρώτην συνέλευσιν ἢ σύνοδον τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, καὶ συζητήσαντες ἐκτενῶς τὴν ὑπόθεσιν, ἀπεφάνθησαν ὅτι οἱ ἐξ ἐθνῶν προσερχόμενοι εἰς τὸν Χριστὸν δὲν εἶχον οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Καὶ γράψαντες ἐπιστολὴν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἔπεμψαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Παύλου, εἰς οὓς προσέθεσαν καὶ δύο ἐξ Ἱεροσολύμων ἀδελφούς.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς ἔριδος ταύτης, περὶ τὸ ἔτος 50 μ. Χ. ὁ Παῦλος προέτεινεν εἰς Βαρνάβαν νὰ ἐπιχειρήσωσι νέαν ἱεραποστολικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Μ. Ἀσίαν. Ὁ Βαρνάβας συγκατετέθη, ἀλλ' ἐζήτησε νὰ συμπαραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν ἀνεψιόν του Μάρκον· ὁ Παῦλος ὅμως ἀπέκρουσε τοῦτον, διότι κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν τοὺς εἶχεν ἐγκαταλείψει. Διαφωνή-

(5) Πράξ. ια'. 22, 23: «Ος παραγενόμενος (εἰς Ἀντιόχειαν) καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, ἐχάρη καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τὸν Κύριον».

(6) Πράξ. ιγ'. 1—3: «Ἦσαν δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ,τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ . . . . καὶ Σαῦλος. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον: Ἀφορίσατε δή μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, εἰς ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν».

σαντες λοιπὸν ζωηρῶς οἱ δύο παλαιοὶ συνεργάται, ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ μὲν Βαρνάβας μετὰ τοῦ Μάρκου ἀνεχώρησεν εἰς Κύπρον, ὁ δὲ Παῦλος, παραλαβὼν τὸν Σίλαν, ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν (Πράξ. ιε'.) Ἐκ δὲ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων οὐδεμίαν πλέον ἔχομεν πληροφορίαν περὶ τοῦ Βαρνάβα. Ὁ Παῦλος μνημονεύει αὐτοῦ ἅπαξ ἢ δὶς εἰς τὰς ἐπιστολάς του Α'. Κορινθ. θ'. 6, Κολοσσ. δ'. 10). Ἀλλὰ περὶ τοῦ μετέπειτα βίου, τοῦ Βαρνάβα ἔχομεν μόνον ἀορίστους, ἀντιφατικὰς καὶ ἀδεσπότους παραδόσεις τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων. Καὶ κατ' ἄλλους μὲν μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κατ' ἄλλους δὲ εἰς Ρώμην, κατ' ἄλλους δὲ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου. Ὁ Τερτυλλιανὸς ἐθεώρει αὐτὸν ὡς τὸ συγγραφέα τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς.

Ὁ Βαρνάβας ἐτήρησε μέσην στάσιν μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊζόντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ Παύλου, ἀφ' ἑτέρου, ὅστις ἦτο ὁ διαπρύσιος κῆρυξ καὶ ὑπέρμαχος τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τοῦ Νόμου καὶ τῶν «νεκρῶν ἔργων» τοῦ Νόμου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τοῦ Βαρνάβα ὅτι καὶ αὐτὸς συμπαρεσύρθη εἰς τὴν ὑπόκρισιν τῶν Ἰουδαϊζόντων (Γαλάτ. β'. 13).

ε) *Παπίας.*

Περὶ τοῦ βίου τοῦ Παπία ἐλαχίστας ἔχομεν ἀξιοπίστους μαρτυρίας. Ὁ Εἰρηναῖος λέγει περὶ αὐτοῦ ἁπλῶς ὅτι ὑπῆρξεν ἀκροατὴς τοῦ Ἰωάννου καὶ φίλος τοῦ Πολυκάρπου. Ὁ Ἱερώνυμος διακρίνει τίνος Ἰωάννου μαθητὴς ἦτο, τουτ' ἔστι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὁ δὲ Εὐσέβιος θέλει, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Παπία, νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ ὑπ' ἄλλου τινος ὁμωνύμου πρεσβυτέρου (7). Ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγίας, καὶ φέρεται ὡς μαρτυρήσας ἐν Περγάμῳ, συγχρόνως μὲ τὸν Πολύκαρπον ἐν Σμύρνῃ. Ἀλλὰ τὰ περὶ τοῦ μαρτυρίου του εἶναι ἐντελῶς ἀόριστα καὶ ἀβέβαια, στηριζόμενα εἰς μεταγενέστερα συναξάρια καὶ μαρτυρολόγια.

Ὁ Παπίας ἦτο ἀνὴρ εὐσεβὴς καὶ ἠγάπα νὰ ἀκούῃ τὰς προφορικὰς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων του, οἵτινες εἶχον ἴδει καὶ συνομιλήσει μετὰ τοῦ Κυρίου ἢ τῶν Ἀποστόλων (8). Καὶ ὡς ἐπιμελὴς συλλέκτης τοιούτων ποικίλων προφορικῶν παραδόσεων, κατήντησε νὰ πρεσβεύῃ καὶ νὰ διδάσκῃ διαφόρους παραδόξους θεωρίας, αἵτινες τὴν σήμερον μόνον μειδίαμα προκαλοῦσι.

Κατὰ τὸν Εἰρηναῖον καὶ τὸν Εὐσέβιον, ὁ Παπίας συνέγραψε πέντε βιβλία καλούμενα «*Λογίων Κυριακῶν Ἐξηγήσεις*». Τὸ ὅλον σύγγραμμα ἀπωλέσθη, σῴζονται δὲ μόνον περικοπαί τινες παρ' Εἰρηναίῳ καὶ Εὐσεβίῳ.

Κυρίως ὁ Παπίας εἶναι γνωστὸς ὡς ***ὁ πρῶτος*** «***Χιλιαστής***»—ὄχι βεβαίως ὁμόδοξος τῶν σημερινῶν «χιλιαστῶν», ἀλλὰ πιστεύων εἰς μίαν 1000 ετῆ βασι-

(7) Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. γ'. 39: «Αὐτός γε μὴν ὁ Παπίας, κατὰ τὸ προοίμιον τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀκροατὴν μὲν καὶ αὐτόπτην οὐδαμῶς ἑαυτὸν γενέσθαι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἐμφαίνει, παρειληφέναι δὲ τὰ τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων διδάσκει».

(8) Αὐτόθι: «Οὐ γὰρ τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσοῦτόν με ὠφελεῖν ὑπελάμβανον, ὅσον τὰ παρὰ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης».

λείαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς ὁποίας αἱ λεπτομέρειαι εἶναι ἀρκετὰ ἀλλόκοτοι, στηριζόμεναι εἰς τὰς προφορικὰς «μαρτυρίας τῶν πρεσβυτέρων». Ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ Εἰρηναίου ἔχει κατὰ μετάφρασιν ὡς ἑξῆς: «Οἱ γεροντότεροι, ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου Ἰωάννην, ἐνθυμοῦνται ὅτι ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ πῶς ἐδίδασκεν ὁ Κύριος περὶ τῶν χρόνων ἐκείνων, λέγων: «Θὰ ἔλθουν ἡμέραι, καθ' ἃς θὰ φυτρώσουν ἄμπελοι φέρουσαι 10,000 κλάδους, ἕκαστον κλάδον μὲ 10000 κλώνους, ἕκαστον κλῶνον μὲ 10000 μίσχους, καὶ ἐπὶ ἕκαστον μίσχον 10000 σταφύλια, ἕκαστον δὲ σταφύλιον πιεζόμενον θὰ ἀποδίδῃ 25 μέτρα οἴνου..... Ὁμοίως καὶ εἷς κόκκος σίτου θὰ ἀποδώσῃ 10000 στάχεις, ἕκαστος στάχυς 10000 κόκκους, καὶ ἕκαστος κόκκος θὰ παράγῃ 10 μέτρα καθαροῦ καὶ ἁγνοῦ ἀλεύρου... Ταῦτα βεβαίως εἶναι πιστευτὰ εἰς τοὺς πιστεύοντας».

Καὶ ὁ Εὐσέβιος ὁμοίως λέγει περὶ τοῦ Παπία: «Καὶ ἄλλα δὲ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς παραθέτει ὡς περιελθόντα εἰς αὐτὸν ἐκ παραδόσεως ἀγράφου, ὡς καὶ μερικὰς παραδόξους παραβολὰς τοῦ Σωτῆρος καὶ διδασκαλίας, καί τινα ἄλλα μυθικώτερα· μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ κάποιαν ***χιλιετηρίδα,*** ἡ ὁποία, λέγει θὰ ἔλθῃ, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, σωματικῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης χιλιετὴς βασιλεία τοῦ Χριστοῦ».

Ἀλλ' εὐθὺς προσθέτει περὶ τοῦ ἀγαθοῦ Παπία ὅτι φαίνεται ὅτι δὲν ἠννόησεν, ἀλλὰ παρεξήγησε τὰς ἀποστολικὰς διηγήσεις. «Διότι (λέγει ὁ Εὐσέβιος) ἐκ τῶν λόγων του τούτων καταφαίνεναι ὅτι ἦτο πολὺ μικρὸς τὸν νοῦν». Καὶ καταφέρεται μάλιστα ὁ Εὐσέβιος κατ' αὐτοῦ ὡς συμπαρασύραντος εἰς τὰς ἀλλοκότους ταύτας δοξασίας καί τινας τῶν μεταγενεστέρων, οἵτινες ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἀνδρός.

στ΄) Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.

Ὁ ἐπιφανὴς οὗτος Ἀθηναῖος, ὅστις ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, συγκαταριθμεῖται ὑπό τινων μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διότι σώζονται 12 συγγράμματα φέροντα τὸ ὄνομά του. Ἀλλὰ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἔργων τούτων ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία μεταξὺ τῶν κριτικῶν. Τὰ συγγράμματα ταῦτα ἦσαν ἄγνωστα εἰς ὅλους τοὺς ἀρχαίους Χριστιανοὺς συγγραφεῖς, ἀναφέρονται δὲ πρῶτον ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τῷ 532 μ. Χ. Ἡ σιωπὴ αὐτὴ τῶν ἀρχαίων, οἵτινες συχνάκις ἀναφέρουσι τὸν Διονύσιον προσωπικῶς ὡς ἐπιφανῆ Χριστιανόν, καὶ μάλιστα ὡς ἐπίσκοπον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐκκλησίας, οὐδέποτε δὲ ὡς συγγράψαντά τι, εἶναι αὐτὴ καὶ μόνη ἰσχυρὰ ἀπόδειξις ὅτι τὰ περὶ οὗ πρόκειται συγγράμματα δὲν εἶναι τοῦ Διονυσίου. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐσωτερικῶν ἐνδείξεων τὰ ἔργα ταῦτα φαίνεται ἀνήκοντα εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν τοῦ Ἀποστολικοῦ αἰῶνος. Ἐν τούτοις ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται τὰ 12 ταῦτα συγγράμματα ὡς γνήσια τοῦ Διονυσίου, διότι ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τὰ ἀναφέρουσιν ὡς τοιαῦτα.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΠΙ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ

Εἰς τὰ δύο προηγούμενα ἡμῶν τεύχη ἐδημοσιεύσαμεν ὁλόκληρον τὸ κείμενον ἑνὸς βουλεύματος τῶν ἐν Σύρῳ Ἐφετῶν περὶ παραπομπῆς εἰς δίκην ἀνθρώπων τινων ἐκ τῶν λεγομένων Χιλιαστῶν, καὶ ἀπεκαλέσαμεν αὐτὸ «παράδοξον δικαστικὸν ἔγγραφον», ὄχι διότι συμπαθοῦμεν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἢ βαθμὸν τοὺς Χιλιαστάς, ἢ διότι δὲν θέλομεν νὰ εἴδωμεν καταπολεμουμένην καὶ ἐξαφανιζομένην τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην αἵρεσιν, (ἥτις πράγματι, ὡς λέγει τὸ ἐν λόγῳ βούλευμα, ὑποσκάπτει γενικῶς τὰ θεμέλια τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας;), ἀλλὰ διότι τὸ βούλευμα στηρίζει τὴν δίωξιν αὐτῆς ἐπὶ ἐσφαλμένων βάσεων καὶ συνεπῶς, ἀντὶ ὠφελείας θὰ φέρῃ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα—τὴν ***μαρτυροποίησιν*** τῶν ἐν λόγῳ αἱρετικῶν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ὑγιῶς καὶ λογικῶς σκεπτομένων ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδημοσιεύσαμεν ὁλόκληρον τὸ ἐν λόγῳ βούλευμα καὶ σήμερον προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν κυριωτέρων σημείων αὐτοῦ.

Α'.

Τί εἶναι ὁ Χιλιασμός;

Δὲν πρόκειται νὰ συζητήσωμεν ἐνταῦθα τὰς Χιλιαστικὰς δοξασίας, αἵτινες ἄλλως τε καὶ εἶναι ἀρκούντως γνωσταί. Πρόκειται μᾶλλον περὶ τῆς θέσεως τοῦ Χιλιασμοῦ ἀπέναντι τοῦ νόμου—τῶν Ἑλληνικῶν νόμων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος. Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο πραγματεύεται ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς τῶν ἐν Σύρῳ Ἐφετῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ βούλευμα εὐρύτατα μέν, ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην μας ἐσφαλμένως.

Ἐν πρώτοις, καὶ πρὸ πάσης συζητήσεως ἐπὶ τοῦ νομικοῦ ζητήματος, ὀφείλομεν νὰ ἀντικρούσωμεν τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Εἰσαγγελέως, ὅτι ὁ Χιλιασμὸς εἶναι «ἀπότοκος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ», «διάδοσις καὶ ὑποστήριξις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἐμφάνισίν του τοῦ ***Σιωνισμοῦ***». Τοῦτο εἶναι ὅλως ἀνακριβές. Ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἐν γένει, καὶ εἰδικῶς ὁ Σιωνισμός, κατὰ τοῦτο διαφέρει παντὸς ἄλλου θρησκεύματος—ὅτι ἀσχολεῖται καὶ ἐνδιαφέρεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τοὺς ἐκ γενετῆς καὶ ἐξ αἵματος ὀπαδούς του. Δὲν ζητεῖ νὰ κάμῃ προσηλύτους, δὲν θέλει προσηλύτους ἀλλοφύλους.

Γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχον παρ' Ἰουδαίοις «προσήλυτοι» καὶ «Ἑλληνισταί», ἀλλ' οὗτοι πιστεύεται ὅτι ἦσαν μᾶλλον Ἑβραῖοι τῆς Διασπορᾶς ἐξελληνισθέντες, οἵτινες κατόπιν ἐπανῆλθον διὰ καταλλήλου κατηχήσεως εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἄλλως, ἀνέκαθεν ὁ Ἰουδαϊσμός, ἤτοι ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, ἦτο ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς 12 φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ (70 μ. Χρ.) μέχρι σήμερον, οὐδέποτε ἱστορεῖται ἢ ἀναφέρεται προσέλευσις ἢ προσέλκυσις ἀλλοφύλου εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ὁ δὲ Σιωνισμός, ὅστις εἶναι ἡ νεωτέρα κορωνὶς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ζητεῖ νὰ περισυλλέξῃ εἰς τὴν ἱστορικὴν κοιτίδα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ—τὴν Παλαιστίνην—τὰ τέκνα Ἰσραήλ.

Δὲν θέλει τοὺς ἀλλοφύλους εἰς τὴν Παλαιστίνην, διότι ὑπάρχει ἐκεῖ ἤδη πλειοψηφία ἀλλόφυλος—οἱ Ἄραβες—ἀσπόνδως ἐχθρικὴ πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπανιδρύσεως Ἰουδαϊκῆς πατρίδος καὶ ἐπικρατείας.

Εἶναι λοιπὸν ἀστεία ἡ ἰδέα, ἣν ριφθεῖσαν παρ' ἄλλων τινῶν (Ἑλλήνων θεολογούντων) ἐνεκολπώθη ὁ κ. Εἰσαγγελεύς, ὅτι ὁ Χιλιασμὸς ἐργάζεται ὡς παραφυὰς ἢ κλάδος τοῦ Σιωνισμοῦ, ἢ καὶ ἁπλῶς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ τροφοδοδεῖται μάλιστα διὰ Σιωνιστικῶν χρημάτων.

Τὸ μόνον ἐπιχείρημα, ὅπερ κατορθώνει νὰ ἀνεύρῃ ὁ κ. εἰσαγγελεὺς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀλλοκότου ταύτης ἰδέας εἶναι τὸ ὅτι, κατὰ τοὺς χιλιαστάς, ἡ Ἱερουσαλὴμ θὰ γίνῃ τὸ πολιτικὸν ἢ διοικητικὸν κέντρον τῆς οἰκουμένης καὶ θὰ διοικήσουν τὸν κόσμον οἱ πατριάρχαι τῆς Παλ. Διαθήκης, Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, κτλ. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει ἓν φλογερὸν ἄρθρον μιᾶς σοβαρᾶς ἀντισημιτικῆς ἐφημερίδος τῆς Γερμανίας, πρό τινος καιροῦ, ἥτις ἡμέραν τινὰ ἐξεσπάθωσε λυσσωδῶς κατὰ τῆς δημοκρατίας τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις δῆθεν εἶχε περιέλθει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑβραίων, διότι ἐξέλεξαν ἐπανειλημμένως (κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα) Ἑβραίους προέδρους καὶ ἀντιπροέδρους τῆς Συμπολιτείας—τὸν Ἀβραὰμ Λίγκολν, τὸν Λευῒν Μόρτον, τὸν Δανιὴλ Οὐέμπστερ, τὸν Βενιαμὴν Χάρρισον, κτλ. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἠγνόει, ὡς φαίνεται, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιφανῶν Ἀμερικανῶν ἦτο Ἑβραῖος, τὰ δὲ Ἑβραϊκά των ὀνόματα προήρχοντο ἐκ τοῦ ζήλου τῶν Πουριτανῶν πρώτων ἀποίκων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, τοῦ νὰ ὀνομάζωσι τὰ τέκνα των μὲ ὀνόματα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Οἱ Χιλιασταὶ εἶναι μία ἀπὸ τὰς διαφόρους αἱρέσεις, αἵτινες ἐνέπεσαν εἰς τὴν παγίδα τῆς ἑρμηνείας τῶν σκοτεινῶν καὶ ἀπροσίτων προφητειῶν τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιήλ, καὶ ὅπως πάντες οἱ ἐπιληφθέντες τοιούτων ἑρμηνειῶν, κατέληξαν εἰς τραγελαφικὰς καὶ ἐξωφρενικὰς θεωρίας περὶ τῶν μελλόντων γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἰς τὰς ἐξωφρενικὰς ταύτας θεωρίας καὶ προρρήσεις σημαίνουσαν θέσιν κατέχουσιν οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Οἱ Χιλιασταί, ὅπως καὶ ἄλλοι παρόμοιοι διαστροφεῖς τῶν Γραφῶν, δὲν συμπεριέλαβον εἰς τὰ συστήματά των ἄλλα μεγάλα ὀνόματα ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, ὄχι διότι οὗτοι δὲν ἦσαν Ἑβραῖοι, ἀλλὰ διότι δὲν συνδέονται μὲ τὰ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἱστορούμενα γεγονότα ἢ προφητείας.

Δυνάμεθα λοιπὸν ἀσφαλῶς νὰ ἀποκλείσωμεν οἱανδήποτε σχέσιν ἐξωτερικὴν ἢ ἐσωτερικὴν μεταξὺ τοῦ Χιλιασμοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Ἐρχόμενοι τώρα εἰς τὴν νομικὴν ὄψιν τοῦ ζητήματος, βλέπομεν τὸν κ. εἰσαγγελέα προσπαθοῦντα νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χιλιασμὸς δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἣν θεσπίζει τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, διότι, λέγει, ὁ Χιλιασμὸς δὲν εἶναι θρησκεία, ἀλλ' ***αἵρεσις θρησκείας,*** τὸ δὲ Σύνταγμα προστατεύει τὴν ἐλευθέραν ἐμφάνισιν μόνον τῶν «***γνωστῶν*** θρησκειῶν».

Ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ ***αἱρέσεως*** καὶ ***θρησκείας*** εἶναι ἀληθῶς πρωτότυπος, ἀλλ' εἶναι καὶ σόλοικος καὶ ἐπικίνδυνος. Τί ἐστι «αἵρεσις»; Εἶναι μία

«ἀπόχρωσις», μία ἰδιαιτέρα ἀντίληψις ἐπὶ ὡρισμένων φιλοσοφικῶν ἢ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἣν ἀσπάζεται μερίς τις, μία μειοψηφία, διαφωνοῦσα πρὸς τὴν πλειοψηφίαν. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ὁμιλεῖ περὶ τῆς «αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων» (Πράξ. ιε'. 5) καὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Σαδουκαίων» (Πράξ. ε'. 17)· ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι ἀμφότεροι, Φαρισαῖοι καὶ Σαδουκαῖοι ἀνῆκον πιστῶς εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ἔχοντες μόνον ἰδίας ἀντιλήψεις ἐπὶ σημείων τινῶν τῆς θρησκείας ταύτης (1). Ἐπίσης «αἵρεσιν» ὠνόμασαν οἱ Φαρισαῖοι τοὺς Χριστιανοὺς Πράξ. κδ'. 5, 14, κη' 22), διότι ἀνεγνώριζον μὲν αὐτοὺς ὡς Ἰουδαίους, ἀλλ' ὡς διαφωνοῦντας πρὸς τὰς παραδεδεγμένας ἰουδαϊκὰς ἀντιλήψεις. Δὲν δύναται ὅμως λογικῶς νὰ χωρισθῇ ἡ «αἵρεσις» ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς «θρησκείας», καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ οὖσα θρησκεία. Τὸ ὅτι μίαν θρησκείαν πρεσβεύουν πολλοί, μίαν αἵρεσιν δὲ ὀλίγοι, δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ διάφορον θέσιν ἀπέναντι τοῦ νόμου διὰ τὴν μίαν καὶ διὰ τὴν ἑτέραν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Οὔτε ἐπιτρέπεται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ λέγηται ὡς ἐπιχείρημα ὅτι μία αἵρεσις δὲν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ διότι «δὲν εἶναι θεωρίαι καὶ διδασκαλίαι ἀνεπηρεάστου καὶ ἐλευθέρας θρησκευτικῆς συνειδήσεως». Πόθεν ἀρύεται τὴν πληροφορίαν ταύτην ὁ κ. Εἰσαγγελεύς; Πῶς κατορθώνει αὐτός, ὁ μὴ καρδιογνώστης νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰ ἄδυτα ἑκάστης ἀτομικῆς συνειδήσεως καὶ νὰ ἀποφαίνηται περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνεπηρεάστου αὐτῆς; Φρονεῖ ὅτι ὅλοι οἱ Χιλιασταὶ προσῆλθον εἰς τὴν κακόδοξον ταύτην αἵρεσιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς βίας καὶ τοῦ συμφέροντος; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον παραδεχόμεθα ὅτι, καὶ ἐὰν οἱ πράκτορες τοῦ Χιλιασμοῦ ἐργάζονται διότι ἔχουσιν ὑλικὰ συμφέροντα ἐκ τῆς προπαγάνδας αὐτοῦ, οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ εἰλικρινῶς πιστεύουσιν εἰς τὰς πλάνας ταύτας, προσελκυσθέντες ἐξ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰ πνευματικά, ἀλλὰ λόγῳ πνευματικῆς ἀμαθείας μὴ δυνηθέντες νὰ διακρίνωσι τὴν πλάνην ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Πᾶς δέ τις ἄνθρωπος δικαιοῦται νὰ ἀξιώσῃ σεβασμὸν πρὸς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν πεποιθήσεών του, ἀνεξαρτήτως τῆς ὀρθότητος αὐτῶν. Οὐδεὶς δὲ νόμος, οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ εἰς οἱανδήποτε χώραν τῆς ὑφηλίου, παραδέχεται τοιαύτας διακρίσεις καὶ ἀνιχνεύσεις ψυχολογικάς, οἵας ποιεῖται ὁ κ. Εἰσαγγελεύς.

Ἀλλά, λέγει, τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα προστατεύει τὴν ἐλευθερίαν μόνον τῶν «γνωστῶν» θρησκειῶν. Καὶ δίδει μὲν τὴν συνήθη ἑρμηνείαν, καθ' ἣν «γνωστὴ θρησκεία» εἶναι πᾶσα θρησκεία φανερά, μὴ ἔχουσα κρύφια δόγματα καὶ λατρείαν, καὶ μὴ ἀντιβαίνουσα εἰς τὴν ἔννομον τάξιν. Ἀλλὰ καταλήγει διὰ σειρᾶς παραλογισμῶν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα ὅτι ἡ συνταγματικὴ αὕτη προστασία δὲν ἐπεκτείνεται εἰς τὰς αἱρέσεις. Ὅτι τοῦτο εἶναι παραλογισμός, ἀρκεῖ ὀλίγη σκέψις. Ποῖος θὰ κρίνῃ ἂν ἓν θρησκευτικὸν σύστημα εἶναι θρησκεία ἢ αἵρεσις; Ἕνας εἰσαγγελεύς, ἢ δικαστὴς ἢ δικηγόρος; Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ἀσφαλῶς θὰ ἀποτελματωθοῦν μέσα εἰς τὰς θεολογικὰς συζητήσεις, περὶ ὧν ἐλάχιστα εἶναι εἰς θέσιν νὰ κρίνουν, ὅπως ἔπαθε καὶ ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν Σύρου.

---

(1) Ὁ Παῦλος ἀπολογούμενος ἐνώπιον τοῦ Ἀγρίππα, τονίζει ὅτι «κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἔζησα Φαρισαῖος» (Πράξ. κς'. 5).

Θὰ ἐρωτηθοῦν ἆρά γε οἱ θεολόγοι; Ἀλλ' οἱ θεολόγοι ἀνήκουν ἕκαστος εἰς μίαν θρησκείαν, καὶ ἀσφαλῶς θὰ χαρακτηρίσουν ὡς αἱρετικοὺς πάντας τοὺς μὴ μετ' αὐτῶν συμφωνοῦντας. Μήπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν θεωρεῖ ὡς αἵρεσιν καὶ τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ τὸν Παπισμόν; Μήπως ὁ Παπισμὸς ἀναγνωρίζει ἄλλην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν πλὴν τῆς Παπικῆς; Μήπως ὁ Προτεσταντισμὸς παραδέχεται τὴν Ὀρθοδοξίαν ἢ τὸν Παπισμὸν ὡς «ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον» τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας; Αὐταὶ εἶναι αἱ «γνωσταὶ» Χριστιανικαὶ ἀποχρώσεις, καὶ οἱαδήποτε νέα ἀπόχρωσις θὰ χαρακτηρισθῇ ὑπ' αὐτῶν ὡς αἵρεσις. Ἐὰν λοιπὸν ἤθελεν ἐπικρατήσει ἡ σκέψις τοῦ κ. Εἰσαγγελέως, ὅτι μόνον «θρησκεῖαι» ἐπιτρέπονται καὶ προστατεύονται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὄχι δὲ καὶ «αἱρέσεις», τί ἀπομένει ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς σκέψεως;

Οὐχί. Τοιαῦται ἀντιλήψεις, οἷαι αἱ τοῦ κ. Εἰσαγγελέως, εἶναι ἀπάρνησις καὶ ἀνατροπὴ πάσης ἐννοίας ἐλευθερίας. Ἀνήκουσιν εἰς τὰ σκότη τοῦ Μεσαίωνος, ὅτε οἱ «αἱρετικοὶ» ἐκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἢ ἐβασανίζοντο σωματικῶς πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των! Ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς λέοντας, διότι δὲν ἤθελον νὰ προσφέρουν ὀλίγους κόκκους θυμιάματος εἰς τὰ εἴδωλα. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη νὰ πίῃ τὸ κώνειον διότι ἀπεδείχθη «οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων».

Εἰς μίαν πραγματικῶς ἐλευθέραν πολιτείαν, ἡ βάσις πάσης ἐλευθερίας εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως. Ἡ ἐλευθερία δὲ αὕτη προστατεύει πᾶσαν σκέψιν, πᾶν δόγμα, πᾶσαν ἀντίληψιν θρησκευτικὴν—ἀκόμη καὶ τὴν ἀθεΐαν. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς ἕνα ἄπιστον τὸ δικαίωμα οὐ μόνον νὰ ἀρνῆται ἐνδομύχως τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμολογῇ ἀπροκαλύπτως καὶ προφορικῶς καὶ γραπτῶς τὰ φρονήματά του. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς οἱονδήποτε ἄνθρωπον τὸ δικαίωμα νὰ ἐφεύρῃ μίαν νέαν θρησκείαν, ἐντελῶς διάφορον πάσης μέχρι τοῦδε γνωστῆς θρησκείας, καὶ νὰ τὴν κηρύξῃ δημοσίᾳ προφορικῶς καὶ διὰ τοῦ τύπου. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεφάνη εἰς τὸν κόσμον, ἦτο «αἵρεσις»· ἦτο θρησκεία ὄχι μόνον ριζικῶς διάφορος πάσης μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γνωστῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ἀνατρεπτικὴ τοῦ τε θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διὰ τοῦτο καὶ κατεδιώχθη τόσον ἀγρίως ἐπὶ τρεῖς περίπου αἰῶνας. Ἀλλὰ μήπως κατεστάλη διὰ τῶν διωγμῶν; Οὐδόλως. Τοὐναντίον, εἰς τὸ τέλος τῶν τριῶν αἰώνων ὁ Χριστιανισμὸς εὑρέθη ἐπικρατῶν εἰς τὴν ἀπέραντον Ρωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν.

(ἀκολουθεῖ).

Ο ΑΦΡΩΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

(Λουκ. ιβ'. 16—21).

«Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου ηὐτύχησαν τὰ χωράφια». Ἡ περιουσία τοῦ πλουσίου αὐτοῦ ἀνθρώπου συνίστατο ἀπὸ χωράφια καὶ σιτηρά. Καὶ ὅπως συνήθως συμβαίνει ὁ πλοῦτος τῶν πλουσίων νὰ αὐξάνῃ, οὕτω πως καὶ ἡ περιουσία τοῦ πλουσίου τῆς παραβολῆς μας τόσον ηὔξησεν, ὥστε διελογίζετο καθ' ἑαυτόν: Ποῦ νὰ ἐξοικονομήσω τὸν πλοῦτόν μου;

Πόσον μέγα κράτος εἶναι ἡ σκέψις, ὁ διαλογισμός! Ἡ σφαῖρα τῆς σκέψεως εἶναι ἡ σφαῖρα τῆς πλήρους ἐλευθερίας! Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπάγωμεν σωματικῶς ὅπου θέλομεν, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ σκεπτώμεθα ὅ,τι μᾶς ἀρέσκει. Δὲν δυνάμεθα νὰ πράττωμεν ὅ,τι θέλομεν. Συνήθεια, νόμοι, δημοσία γνώμη ὀρθοῦνται ὡς Σινικὸν τεῖχος ἔμπροσθέν μας καὶ ἑκόντες ἄκοντες εἴμεθα ἠναγκασμένοι μέχρις ἑνὸς σημείου νὰ περιορίσωμεν τὰς πράξεις μας. Ἀλλὰ κάθε ἄνθρωπος εἶναι κάτοχος μιᾶς ἐσωτερικῆς πλήρους ἐλευθερίας. Πρὸς τὰ ἔξω δὲν δύναται νὰ ἀνοίξῃ τὰ πτερά του, ὅπως κάμνει ὁ ἀετός, ἀλλ' ἐντὸς ἑαυτοῦ, νοερῶς, δύναται ἀπεριορίστως νὰ πετᾷ ὅσον θέλει καὶ ὅπου θέλει.

— *«Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων: τί νὰ κάμω; διότι δὲν ἔχω ποῦ νὰ συνάξω τοὺς καρπούς μου»*.

Φύσει ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπιρρεπὴς εἰς σκέψεις ἀνησύχους.

Πρῶτον σκέπτεται: «Τί νὰ κάμω διὰ νὰ γίνω πλούσιος;» Ἀφοῦ γίνῃ πλούσιος, ἀρχίζει νὰ στενοχωρῆται καὶ νὰ σκέπτηται: «Τί νὰ κάμω μὲ τὰ πλούτη μου; ποῦ νὰ τὰ τοποθετήσω; εἰς ποίαν Τράπεζαν νὰ καταθέσω τὰ χρήματά μου; τί κτήματα νὰ ἀγοράσω;» Φροντίδες προτοῦ νὰ πλουτήσῃ, διπλάσιαι φροντίδες ἀφοῦ πλουτήσῃ. Φροντίδες πῶς νὰ αὐξηθῇ ἡ περιουσία, φροντίδες πῶς αὕτη νὰ διατηρηθῇ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ παραδοθεὶς εἰς τὰ πλούτη του γίνεται δοῦλος αὐτῶν, αἰχμάλωτος αὐτῶν. «Τί νὰ κάμω; διότι δὲν ἔχω ποῦ νὰ συνάξω τοὺς καρπούς μου».

Φανερὸν εἶναι, ὅτι τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον αἱ εὐλογίαι τοῦ Θεοῦ ἔφερον τὸν πλούσιον αὐτὸν νὰ σκέπτηται. Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐδημιούργησεν ὅλας τὰς συνθήκας, διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ γῆ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ νὰ παραγάγῃ πολὺν καρπόν· καὶ δι' ὅλας αὐτὰς τὰς οὐρανίους εὐλογίας οὐδεμία ἐγεννήθη ἐν αὐτῷ σκέψις εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης. Δὲν ἐσκέφθη καθ' ἑαυτόν: «Εὐλογημένον εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου προῆλθεν ὅλος αὐτὸς ὁ ἐπίγειος πλοῦτός μου!». Δὲν διελογίσθη ἐν ἑαυτῷ: «Τί νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα του τὰ ἐλέη καὶ τὰς εὐεργεσίας του τὰς πρὸς ἐμέ;».

Ἀπ' ἐναντίας ἐγωϊστικῶς ἐσκέφθη: «Τί νὰ κάμω, διὰ νὰ κρύψω ὅλα μου τὰ ἀγαθά;». Καὶ εἶπε: *«Τοῦτο θέλω κάμει· θέλω χαλάσει τὰς ἀποθήκας μου καὶ θέλω οἰκοδομήσει μεγαλειτέρας καὶ συνάξει ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου»*. Θὰ ἐναποθηκεύσω, ἀντὶ νὰ καταναλώσω, ἀντὶ νὰ δώσω εἰς ἄλλους, ἀντὶ νὰ διανείμω εἰς τοὺς ἔχοντας χρείαν. Θὰ ἐναποθηκεύσω». Αὐτὴ ἦτο ἡ σκέψις του.

Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ εὔρυνσις τῶν ἀποθηκῶν διὰ νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ τὴν ἄφθονον ἐσοδείαν του δὲν ἦτό τι ἁμαρτωλόν. Ἡ ἁμαρτία δὲν ἐνέκειτο εἰς **τὴν ἐνέργειαν**, ἀλλ' εἰς **τὰ ἐλατήρια**,—ὄχι εἰς τὰς πράξεις, ἀλλ' εἰς τὸ πνεῦμα τὸ διευθῦνον τὰς πράξεις του. Αὐτὸς ἀπέκλεισε τὸν Θεὸν ἀπὸ τὰς σκέψεις του, ἐλησμόνησε τὸν πλησίον του, τοὺς συγγενεῖς του, τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐστενοχωρεῖτο μόνον δι' ἑαυτόν.

Ἐκάθησεν ἐν μέσῳ τῆς ἀφθόνου ἐσοδείας του καὶ διελογίζετο: «Τί νὰ κάμω μὲ ὅλα αὐτά;» Δὲν ἐσκέφθη τὸν Θεόν, τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁμοίους του. Ὄχι!—«Αὐτὸ θὰ κάμω», εἶπε· «θὰ οἰκοδομήσω μεγαλητέρας ἀποθήκας. Καὶ θὰ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου· καὶ θὰ εἴπω πρὸς τὴν ψυχήν μου: «Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα δι' ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου».

Ἡ φιλοδοξία τοῦ πλουσίου αὐτοῦ ἀνθρώπου ἦτο νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἑαυτόν του. Δὲν ἐσκέπτετο περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του, τῆς κολοσσιαίας του περιουσίας, ὁ ὕψιστος σκοπὸς καὶ ἡ χρῆσις ὅλου τοῦ εἰς χεῖράς του ἐνεργητικοῦ του ἀπέβλεπεν εἰς τοῦτο: Εἰς τὴν ἰδικήν του προσωπικὴν εὐχαρίστησιν. Δὲν εἶχε τίποτε πρὸς διανομήν. Οὐδεμία σκέψις διὰ τοὺς ἄλλους. Βλέπων τὸ παλαιὸν σιτάρι, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἐχρειάζετο καὶ βλέπων ἀφ' ἑτέρου πόσον νέον σιτάρι τοῦ ἔρχεται, εἶπεν: «Ὅλον ἰδικόν μου καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου. Τὸ ἰδικόν μου «ἐγὼ» εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Διὰ τὸ ἰδικόν μου «ἐγὼ» ἐναποθηκεύω αὐτὴν τὴν τροφήν».

Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἀπὸ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνε πρὸς τὴν ψυχήν του: «Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα δι' ἔτη πολλά: ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου!».

Νομίζετε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ θρέψῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ψυχήν του; Δύναται ἡ ψυχὴ νὰ τραφῇ μὲ ἄργυρον καὶ χρυσόν; Δύναται ἡ ψυχὴ νὰ εὐφρανθῇ, νὰ καταστῇ εὐτυχής, διότι αἱ ἀποθῆκαι εἶναι γεμάται ἀπὸ σιτάρι;

Πόσον πρόθυμος ἐφάνη ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς μας νὰ θρέψῃ τὴν ἀθάνατον ψυχήν του μὲ σιτάρι!

Πόσοι ἄνθρωποι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ἀπατῶντες τὴν ψυχήν των, ὡς ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς! Πόσοι ἄνθρωποι ὑπάρχουν, οἱ ὁποῖοι λέγουν εἰς τὴν ψυχήν των ἐν ἑαυτοῖς: «Διατί ταράττεσαι ἐντός μου, ὦ ψυχή; Δὲν εἶσαι πλουσία;».

Ἡ ψυχὴ πλουσία, διότι τὸ πορτοφόλιον εἶναι γεμάτο; Ἡ ψυχὴ εὐτυχής, διότι ἡ ἀποθήκη εἶναι γεμάτη; Ἡ ψυχὴ εὔθυμος, διότι τὸ στομάχι εἶναι χορτᾶτο;

— «Ὦ, ψυχή μου, τί ἐπιθυμεῖς; Τί δὲν ἔπραξα διὰ σέ; Παρατήρησε καὶ ἰδὲ ἐκεῖνα τὰ χωράφια — αὐτὰ ὅλα εἶναι ἰδικά σου. Παρατήρησε ἐκείνας τὰς ἐπαύλεις, ἰδὲ αὐτὰ τὰ χρεώγραφα, τὰ γραμμάτια, αὐτὸν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον—ὅλα εἶναι μόνον διὰ σέ!».

Ἡ ψυχὴ ὅμως ψιθυρίζει ἐντός μας: «Ἀνόητε, μὲ τί πράγματα μὲ ἀπατᾷς; Ἡ ψυχὴ ἔχει στόμα; Εἰμπορεῖ νὰ τρώγῃ ἄρτον καὶ κρέας; Ἡ ψυχὴ τραπεζίτης εἶναι; Εἰμπορεῖ νὰ ἐκτελῇ χρέη τοκιστοῦ; Εἰμπορεῖ ἡ ψυχὴ νὰ ἀνέχηται τὸν κρότον τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου;».

Ἂς ὑπογραμμίσωμεν κἄτι τι σπουδαῖον. Ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς μας, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν ἔγκλημα, οὐδὲν ἁμαρτωλὸν ἢ ἀπρεπὲς ἔργον ἔπραξεν. Ἦτο τίμιος ἄνθρωπος, ὅ,τι ἀπέκτησε θεμιτῶς τὸ ἀπέκτησε. Δὲν ἔκλεψε, δὲν κατεχράσθη χρήματα, δὲν ἐπλαστογράφησεν. Ὅλα τὰ ἐκέρδισεν ἀπὸ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γεωργία εἶναι ὁ τιμιώτερος κόπος, ὁ ἠθικώτερος τρόπος πορισμοῦ καὶ πλουτισμοῦ.

Ἀλλὰ παρατηρήσατε εἰς τί συνίστατο ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Ἔζη ἄνευ Θεοῦ καὶ χωρὶς νὰ σκέπτηται τὸν πλησίον του. Καὶ ἐνόμιζεν ὅτι δύναται νὰ θρέψῃ τὴν ψυχήν του μὲ ὑλικὰ ἀγαθά. Ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς τῷ λέγει:

«Ἄφρον, ταύτην τὴν νύκτα τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ὅσα δὲ ἡτοίμασας τίνος θέλουσιν εἶσθαι;».

Ἐδῶ παρατηροῦμεν ἀφ' ἑνὸς τί ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται δι' ἑαυτὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου τί ὁ Θεὸς σκέπτεται διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος εἰς τὴν πόλιν τοῦ πλουσίου ἐκείνου, εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ τὸν ἐκαλοτύχιζεν. Ὁσάκις ἀνέφερον τὸ ὄνομά του, οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον: «Ἆ! αὐτὸς εἶναι ὁ πλουσιώτερος καὶ ὁ εὐυποληπτώτερος ἄνθρωπος εἰς τὸν τόπον μας».

Καὶ ὁ ἴδιος ἀναμφιβόλως ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτόν: «Ναί, ἐγὼ εἶμαι ὁ πλουσιώτερος, ὁ ἐξυπνότερος, ὁ διασημότερος, ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος. Ἀνώτερος ἀπὸ ἐμὲ ζήτημα εἶναι ἂν θὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Μήπως ὑπάρχει ἄλλος, διὰ τὸν ὁποῖον τόσος νὰ γίνεται λόγος;».

Ἀλλ' ἀκούσατε! Μέγιστε καὶ δίκαιε Θεέ, ποῖον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ πλάνου αὐτοῦ, τοῦ ὀνομαστοῦ καὶ ἐξύπνου ἀνθρώπου; Καὶ φθάνει ἀπάντησις ἐξ οὐρανοῦ:

«—Ἄφρων!»

Ἆ! ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ ὄνομα ἑκάστου ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ ὄνομα. Ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ὠνόμασε τὸν πλούσιον ἐκεῖνον μὲ τὸ πραγματικόν του ὄνομα. Ἐκαλεῖτο μὲ ὀνόματα ἄρτου, σίτου, ἀποθήκης, πλούτου· ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἦσαν τὰ πραγματικά του ὀνόματα. Ὅταν ὁ Θεὸς ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ περὶ αὐτοῦ, βλέπων διὰ τοῦ πρίσματος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς αἰωνιότητος, τὸν ὠνόμασεν ***ἄφρονα!*** Καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ πραγματικόν του ὄνομα· ἀληθῶς εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὁ ἄνθρωπος νὰ ζῇ 40—50 ἔτη καὶ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ πραγματικόν του ὄνομα!

—«Ὅσα δὲ ἡτοίμασας, τίνος θέλουσιν εἶσθαι;»

Οἱ ἄνθρωποι δὲν σκέπτονται περὶ τούτου. «Αὐτὸ εἶναι ἰδικόν μου»—ἔτσι σκέπτονται. Ὀλίγοι εἶναι οἱ σκεπτόμενοι διὰ τὴν ἄλλην ζωήν.

Ἂς ἀκούσωμεν τέλος τὴν ἐφαρμογὴν τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς παραβολῆς ταύτης:

—«***Οὕτω θέλει εἶσθαι πᾶς ὅστις θησαυρίζει εἰς ἑαυτὸν καὶ δὲν πλουτεῖ εἰς Θεόν.***»

Ἡ λέξις «οὕτω» σημαίνει ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸν ἄφρονα πλούσιον τῆς παραβολῆς.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι φονεὺς ἢ κλέπτης. Δὲν εἶναι ἀνάγκη

ὁ ἄνθρωπος νὰ ζῇ ζωὴν ἀνήθικον ἢ νὰ πλουτήσῃ δι᾽ ἀθεμίτων μέσων, διὰ νὰ χάσῃ τὴν ψυχήν του. Πιθανὸν νὰ συχνάζῃ τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πιθανὸν ποτὲ νὰ μὴ ἐγγίσῃ ξένον πρᾶγμα, νὰ διάγῃ μίαν ζωὴν ἔντιμον εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὰς δοσοληψίας του νὰ εἶναι τίμιος, καὶ ἐν τούτοις ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ ***ἄφρονα.*** Διατί ; Διότι ἐπλούτει μόνον εἰς ἑαυτόν, καὶ ὄχι εἰς Θεόν.

Μήπως ἡ ζωὴ ὁποιουδήποτε ζῴου δὲν εἶναι πλουσία αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. Μήπως ὁ βοῦς δὲν πλουτεῖ εἰς ἑαυτόν ; Εὔτραφὴς εἶναι καὶ παχύς,—ἀλλ' ὑπὸ ποίαν ἄλλην ἔποψιν εἶναι πλούσιος ὁ βοῦς ; Τί σκέπτεται ὁ βοῦς ; Τί σκέπτεται ὁ χοῖρος ; Τί σκέπτεται τὸ πτηνόν ;

᾽Αλλ᾽ ὁ ἄνθρωπος, ἡ κορωνὶς τῆς δημιουργίας, τοῦ ὁποίου ὁ προορισμὸς εἶναι νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ τὸν Θεὸν ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μετὰ τὴν ζωὴν ταύτην εἰς μίαν ἄλλην ἀσυγκρίτως καλλιτέραν, τί κάμνει διὰ νὰ πλουτῇ εἰς Θεόν ; Πόσον φροντίζομεν διὰ τὸ σῶμά μας ! Τὸ τρέφομεν καὶ τὸ ἐνδύομεν καὶ τὸ περιποιούμεθα. ᾽Αλλὰ τί κάμνομεν διὰ τὴν ἀθάνατον ψυχήν μας ; Εἶναι λυπηρὰ ἡ κατάστασις πολλῶν ἀνθρώπων πέριξ ἡμῶν πλουσίων καὶ πτωχῶν. Εἴκοσι καὶ 50 ἔτη ἢ καὶ περισσότερα παρέρχονται διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πηγαίνει εἰς τὸ χῶμα χωρὶς ποσῶς νὰ ἔχουν σκεφθῆ διὰ τὴν ἀθάνατον ψυχήν.

Μή με παρεξηγήσητε. Δὲν κατακρίνω τοὺς πλουσίους. ᾽Αλλὰ θέλω νὰ εἴπω ὅτι ματαιότης καὶ ἁμαρτία ὑπάρχει εἰς κάθε τι εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς δὲν ἔχει μερίδα. Χωρὶς τὸν Θεὸν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ πράξῃ κανὲν καλὸν ἔργον. ῞Ο,τι καὶ ἂν κάμῃς, πρόσεχε, ὦ ἄνθρωπε, νὰ θέσῃς τὸν Θεὸν εἰς τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰ σχέδιά σου. Τὸ θέλημα Αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι τὸ πρώτιστον μέλημα εἰς τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς φιλοδοξίας σου, ἄλλως ὅλαι σου αἱ προσπάθειαι εἶναι μάταιαι,—εἶναι ***ἀφροσύνη !***

᾽Ακόμη ἡ παραβολὴ αὕτη μᾶς δεικνύει τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἐγκλείει ἡ ζωὴ ἑκάστου ἀνθρώπου. ῾Ο πλούσιος οὗτος ἐφημίζετο διὰ τὴν ὑγείαν του καὶ τὴν καλὴν οἰκονομικήν του κατάστασιν. Δὲν ἐφαίνοντο πουθενὰ σημεῖα κινδύνου καὶ ἀτυχημάτων. ῾Ο ἴδιος ἦτο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ζωήν του, καὶ ἐκολακεύετο λέγων καθ' ἑαυτόν : «῏Ω ψυχή μου, πόσον εἶσαι εὐτυχής ! πόσον πρέπει νὰ χαίρῃς, διότι πολλὰ ἔτη ἔχεις νὰ τρώγῃς, νὰ πίνῃς, νὰ εὐφραίνεσαι».

Καὶ αὐτὰ ἔλεγεν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του—ἐνώπιον τοῦ ἀνοικτοῦ τάφου οὕτως εἰπεῖν, τὸν ὁποῖον δὲν ἔβλεπε, δὲν ᾐσθάνετο. ᾽Ακριβῶς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐκολάκευε τὴν ψυχήν του μὲ τὰ μεγάλα του κέρδη, ὁ θάνατος ἔθεσε τὴν ψυχράν του χεῖρα ἐπ᾽ αὐτοῦ.

— «***Ταύτην τὴν νύκτα !*** ταύτην τὴν νύκτα, εἶπεν ὁ Θεός.

᾽Αγαπητοὶ φίλοι καὶ ἀδελφοί, ἐὰν ὁ Θεὸς καλέσῃ καὶ ἡμᾶς ταύτην τὴν νύκτα, εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀπαντήσωμεν τὸν Θεόν μας ; ᾽Εὰν ἐπλουτήσαμεν εἰς ἑαυτοὺς ἢ ὄχι, ὀλίγον σημαίνει. ᾽Επλουτήσαμεν ὅμως εἰς Θεόν, διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν μὲ θάρρος εἰς τὸν δίκαιον Κριτήν ;

῎Ας γνωρίζωμεν, δὲ ὅτι ὅλοι μας, ἡμέραν τινὰ θὰ ἐμφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ. ῞Εκαστος ἀνὴρ καὶ ἑκάστη γυνή, μίαν ἡμέραν θὰ ἀπαντήσῃ τὸν

Θεόν. Ὁ πλούσιος, ὁ πτωχός, ὁ πεπαιδευμένος, ὁ ἀπαίδευτος, ἕκαστος ἀδιάφορον ποιὸς εἶναι, θὰ ἀπαντήσῃ τὸν Θεόν.

Τὸ προέχον λοιπὸν ζήτημα τῆς ζωῆς εἶναι τοῦτο: Εἶμαι ἕτοιμος, εἶσαι ἕτοιμος νὰ ἀπαντήσῃς τὸν Θεόν, ἐὰν ταύτην τὴν νύκτα, ἀπόψε, σὲ καλέσῃ;

Θὰ σᾶς εἴπω τί θὰ ἐπροτίμων ἐγὼ διὰ τὸν ἑαυτόν μου:

Θὰ ἐπροτίμων τὸ ὄνομά μου νὰ ἐξηλείφετο ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, ὅσα ὑλικὰ ἀγαθὰ ἔχω (ὀλίγα ἢ πολλὰ) νὰ κατεστρέφοντο καὶ ἡ ζωή μου νὰ ἐγίνετο ὡς ἡ τοῦ Ἰώβ, ἐὰν πρὸς τοῦτο παρίστατο ἀνάγκη, ἐὰν κατόπιν ὅλων αὐτῶν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀκούσω τοὺς γλυκεῖς λόγους τοῦ οὐρανίου Πατρός: «Εὖγε, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου!» Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐγὼ ἤμην πλουσιώτερος ἀπὸ τὸν μεγαλείτερον κεφαλαιοῦχον τοῦ κόσμου.

Δὲν θέλεις τοῦτο καὶ σύ, ἀναγνῶστα, διὰ τὸν ἑαυτόν σου; Μοὶ φαίνεται ὡς νὰ ἀκούω νὰ λέγῃς: «Ἐγὼ εἶμαι πολὺ ἁμαρτωλός. Πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶναι αἱ ἁμαρτίαι μου».

Βεβαίως αὐτὸ εἶναι ἀληθέστατον. Ἀλλ' ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ὅτι ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅλαι μας αἱ ἁμαρτίαι ἐσυγχωρήθησαν. Πιστεύεις εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀτομικόν, ὡς προσωπικόν σου Σωτῆρα; Πιστεύεις ὅτι τὸ αἷμα Αὐτοῦ δύναται νὰ κάμῃ ἐξιλέωσιν διὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν; Πιστεύεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ θέλει σωθῇ;» Πιστεύεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ; Σεῖς εἶσθε φίλοι μου, ἐὰν κάμνητε ὅσα ἐγὼ σᾶς παραγγέλλω;

Ἂς αὐξηθῇ ἡ πίστις μας εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς εἶναι μέγας. Ὁ Θεὸς εἶναι Ἅγιος. Ἐγὼ καὶ σεῖς ἡμέραν τινὰ θὰ ἀπαντήσωμεν Αὐτόν. Ὑπάρχει μία καὶ μόνη πρὸς τοῦτο προετοιμασία—ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡς Σωτῆρος μας προσωπικοῦ, ὡς ἐλευθερωτοῦ μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας.

Σωτήριος Π. Κιτάνος

ΖΩΗ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

(συνέχεια)

Μεταξὺ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀριστουργημάτων τῆς παγκοσμίου θρησκευτικῆς φιλολογίας εἶναι ἡ «Μίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν τὸ γνωρίζουν καλῶς. Εἶναι τερπνὴ καὶ ψυχωφελὴς συλλογὴ βοηθητικῶν πρὸς τὴν εὐσέβειαν σκέψεων, παραινέσεων, ὑποδείξεων, προσευχῶν καὶ μελετῶν. Ὑπῆρξε τὸ ἐντρύφημα μυριάδων εὐλαβῶν ψυχῶν καὶ ἀναρίθμητοι ἁμαρτωλοὶ ὡδηγήθησαν πρὸς τὸν Σωτῆρα ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ τίτλος αὐτῆς θὰ ἦτο ἀκριβέστερον «ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀφομοίωσις», ἢ «ἡ οἰκειοποίησις τοῦ Χριστοῦ», καθότι οὐδὲ μία λέξις ἐν αὐτῷ παραινεῖ εἰς μίμησιν τοῦ Χριστοῦ.

Διότι πᾶσα προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ὅπως μιμηθῇ τὸν Σωτῆρα, ἀφεύκτως

ἀποβαίνει ἀποτυχία καὶ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ λύπην καὶ ἀποθάρρυνσιν. Ὁ Χριστὸς εἶναι κἄτι περισσότερον ἀπὸ **ὑπόδειγμα. Εἶναι ἡ ζωὴ ἡμῶν.** Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζητεῖ παρ᾽ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὁ Κύριος δὲν εἶναι νὰ ἀγωνιζώμεθα νὰ ἀπομιμηθῶμεν Αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἐνθρονίσωμεν Αὐτὸν εἰς τὰς καρδίας μας, οὕτως ὥστε ἡ ζωὴ αὐτοῦ νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν. Πόσον θαυμαστή, πόσον ὑπέροχος εἶναι ἡ ἰδέα αὕτη, καὶ πόσον θαυμασίως τότε λύεται ἡ δυσκολία τῆς ἀτομικῆς ἡμῶν προσπαθείας, ὅπως ἀκολουθήσωμεν τὸ ὑπόδειγμα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου!

Αὐτὸς εἶπεν ὅτι θέλει ἔλθει καὶ ἐνοικήσει ἐν ἡμῖν διὰ τῆς πίστεως. Ὁ δὲ Παῦλος συνοψίζει τὸ ὑψηλὸν τοῦτο προνόμιον εἰς ὀλίγας λέξεις ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους σ΄. 19 ἐπιστολῇ του: «Ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ πράττειν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας...». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός». (Φιλιπ. α΄. 21). Καὶ πάλιν: «Ὁ Χριστὸς ἡ ζωὴ ἡμῶν». (Κολοσ. γ΄. 4). Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι εὑρίσκεται ἐν τῇ καρδίᾳ παντὸς πιστοῦ ὁ Χριστός. ***Ἐὰν ὅμως δὲν κατέχῃ ὁλοκλήρως καὶ ἐὰν δὲν ἐξουσιάζῃ ἀπολύτως τὴν καρδίαν,*** δὲν δύναται ὁ Χριστιανὸς νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θὰ ἦναι νικητὴς ἐν τῇ πάλῃ του πρὸς τὴν παλαιάν του ἁμαρτωλὴν φύσιν, ὅτι ἡ ζωή του θὰ ἦναι ἡ νικηφόρος ζωή.

Ἐὰν λοιπὸν διὰ τῶν ἰδίων μας προσπαθειῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπερνικήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν ἢ καὶ νὰ γίνωμεν μιμηταὶ τοῦ Κυρίου, ποία ἐλπὶς ἀπομένει εἰς ἡμᾶς;

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλιαρίου τούτου εὑρέθη ἐν τῇ ἀπέλπιδι ταύτῃ θέσει, ἀποκομίζων μόνον ἀποτυχίας καὶ ἀπογοήτευσιν ἐκ τῶν προσπαθειῶν του πρὸς μίμησιν τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς μίαν ὅμως στιγμὴν ἀνέτειλε λαμπρὸς ἀστὴρ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ του ὁρίζοντος. Κάποιον φυλλάδιον: «Ἡ ἄσκησις τῆς Παρουσίας τοῦ Θεοῦ» τῷ προσεφέρθη ὑπὸ συνεργάτου ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου. Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἦτο τις Λαυρέντιος μοναχός, ὅστις διηγεῖται ἐκεῖ πῶς ἡ ἀνάγνωσις τῶν θρησκευτικῶν βιβλίων καὶ τῶν ὡρισμένων διὰ τὴν λατρείαν βοηθημάτων δὲν προῆγον ποσῶς τὴν πνευματικήν του ζωήν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ἐκράτουν στάσιμον. Ἐν τῇ σφοδρᾷ του ἐπιθυμίᾳ λοιπὸν ἔδραξε τὴν ἰδέαν τῆς διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Προσεπάθει νὰ διάγῃ πάντοτε ὡς νὰ ἦτο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τόσον δὲ πραγματικὴ ὑπῆρξεν ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας Αὐτοῦ, ὥστε δὲν διέφερεν ἡ συνήθης του σχέσις πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν σχέσιν του κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας τῆς λατρείας. Ἦτο μία διαρκὴς ἐπικοινωνία, συνισταμένη εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς θείας παρουσίας, ἥτις ἐπέδρα ἐφ᾽ ὅλων τῶν σκέψεών του καὶ τῶν πράξεών του, χωρὶς νὰ κωλύῃ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων του. Ἦτο μάγειρος μιᾶς Μονῆς, καὶ ἡ ἀπόδειξις ὅτι δὲν παρημέλει τὰ καθήκοντά του εἶναι, ὅτι ἔγραφε: «Ἡ ἐπασχόλησίς μου εἰς τὴν ἐργασίαν μου δὲν διαφέρει δι᾽ ἐμὲ ἀπὸ τὰς ὥρας τῆς προσευχῆς, ὥστε ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου καὶ τῆς τύρβης τοῦ μαγειρίου, ὅταν διάφοροι ἀδελφοὶ ζητοῦν ταυτοχρόνως διάφορα πράγματα, ***ἐγὼ κατέχω τὸν Θεόν***, ἐν ἠρεμίᾳ πνεύματος ἐπίσης τελείως, ὡς νὰ ἤμην γονυπετὴς ἐν προσευχῇ».

Πόσον ἐμπνευστικὸν ὑπῆρξε τὸ βιβλιάριον αὐτό. Οὐδέποτε μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἶχεν αἰσθανθῇ ὁ γράφων ταῦτα, τὴν ἔξαρσιν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἔμπνευσιν πρὸς ὑπηρεσίαν ὡς τότε.

Ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν νικηφόρον ζωήν; Ἓν ἀκόμη στοιχεῖον ἀπαιτεῖται, εἷς ὅρος ἀπαραίτητος, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν τὸν Χριστὸν μονίμως ἐνθρονισμένον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ τὴν δύναμιν Ἐκείνου καταφέρουσαν τὴν νίκην διαρκῶς κατὰ τῆς ἁμαρτίας, τῆς προβαλλούσης εἰς πᾶσαν στιγμὴν πρὸς ἀνατροπὴν τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν.

Ἰδοὺ ὁ ὅρος: ἡ ὁλοτελὴς παράδοσις ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὸν Χριστόν, ἡ τελεία ὑποταγὴ τοῦ Ἐγὼ εἰς Αὐτόν, ὁ πραγματικὸς πόθος ὅπως ἀπαλλαγῶμεν πάσης γνωστῆς ἁμαρτίας, ἡ διὰ πίστεως πρόσβλεψις εἰς τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ἵνα καταστρέψῃ τὴν ἐν ἡμῖν ἁμαρτίαν καὶ ἡ ***ἀποδοχὴ τοῦ Χριστοῦ ὡς τῆς ἡμετέρας ζωῆς.***

Εἶπέ τις πεπειραμένος καὶ δεδοκιμασμένος ποιμὴν ψυχῶν: «Δὲν δύνασθε ποτὲ νὰ πραγματοποιήσητε τὴν νικηφόρον ζωήν, ἐφ' ὅσον δὲν παραδοθῆτε τελείως καὶ ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὸν Χριστόν. Ἐὰν δὲν σᾶς καταλάβῃ ὁ Χριστὸς ἐντελῶς. Ὅταν τοῦτο γίνῃ, τότε θὰ λέγητε: «Δὲν ζῶ πλέον ἐγώ, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὁ ἐν ἐμοί».

(ἀκολουθεῖ)

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

κηρυχθεὶς ἐνώπιον τῶν Ἀποφοίτων τῆς «Σχολῆς τῆς Θρησκείας» ἐν Π. Φαλήρῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας αἰδ. G. L. Marsh, τὴν 26ην Μαΐου 1929.

Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. (Α'. Ἰωάν. ε'. 4).

«Ἐὰν ἔχωμεν ἔργα χρειάζεται ἡ πίστις;»

Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ θέμα μιᾶς ἐκ τῶν συζητήσεων, αἵτινες ἀπησχόλησαν τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς κατὰ τοὺς δύο τελευταίους μῆνας, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔσχον καὶ ἐγὼ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ λάβω μέρος.

«Εἰς τί χρησιμεύει ἡ πίστις ἐὰν πράττωμεν τὰ ἔργα;» Ζήτημα ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, τόσον διὰ τοὺς διδάσκοντας, ὅσον καὶ διὰ τοὺς διδασκομένους. Παραλλήλως δὲ μὲ τοῦτο παρουσιάζεται, ἐν στενῇ πρὸς αὐτὸ σχέσει, καὶ τὸ ἕτερον ἐρώτημα: «Ὑπάρχει δι' ἡμᾶς πραγματικότης πνευματική;» Αἱ λέξεις «ἁγιωσύνη», «δικαιοσύνη», «εὐμένεια», ἀποτελοῦν μόνον θεολογικοὺς ὅρους, ἢ δύνανται νὰ πραγματοποιηθοῦν, ἔστω καὶ μετ' ἀπείρου δυσκολίας, ἐν τῷ ἐμπράκτῳ βίῳ;

Ὅταν ἐξέλθητε εἰς τὸν κόσμον θὰ ἐννοήσητε, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς πραγματοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἀποτελεῖ τὸ σοβαρώτατον καὶ μᾶλλον ἐπεῖγον πρόβλημα τῆς ζωῆς, πρόβλημα τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς παρακολουθῇ κατὰ πόδας πάντοτε. Ὅσοι δὲ ποθοῦν νὰ δράσωσιν εὐδοκίμως ὡς ὁδηγοὶ ἢ ἡγέται πνευματικοί, πρέπει νὰ λύσωσιν ἱκανοποιητικῶς τὸ πρόβλημα τοῦτο, πρῶτον ἐν τῇ ἰδίᾳ των συνειδήσει καὶ ἔπειτα μεταδίδοντες αὐτὸ εἰς ἄλλους, πρὸ παντὸς ὅμως παρέχοντες τὴν λύσιν ταύτην ἐν τῇ ἰδίᾳ των ζωῇ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀξιωθεὶς νὰ ρίψῃ βλέμμα ἐπὶ τὰ ὑπερκόσμια, βεβαιοῖ ὅτι «τὰ βλεπόμενα εἶναι πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια». (Β′ Κορ. δ′. 18).

Ἡ Πίστις λοιπόν, εἶναι βλέμμα ἐπὶ τοῦ Αἰωνίου, ἐν μέσῳ τοῦ Προσκαίρου.

Εἶναι ἡ δύναμις, ἥτις ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ διακρίνῃ πέραν τοῦ φευγαλέου ὑλικοῦ κόσμου τὰς πνευματικὰς πραγματικότητας καὶ νὰ κατανοήσῃ, ὅτι αὗται εἶναι ἀξίαι ἀπείρως πολύτιμοι καὶ αἰώνιαι, ἔτι δὲ καὶ νὰ παραδοθῇ ὅλως εἰς ταύτας, ζῶν συμφώνως πρὸς αὐτάς. Ἡ Πίστις εἶναι ἡ κλείς, ἥτις διανοίγει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ὑπερκοσμίους σφαίρας. Ἐκ τῆς πίστεως πηγάζει πᾶσα εὐγενὴς ἔφεσις, πᾶσα προσπάθεια μὴ ἀποβλέπουσα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν. Ἐκ τῆς πίστεως ἐγεννήθησαν αἱ χειροτεχνίαι, αἱ ἐφευρέσεις, ἡ Τέχνη, ὅλα τὰ θαυμάσια ἐπινοήματα τῆς σκέψεως. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀνέπτυξεν ὁ Κίπλιγγ εἰς τὸ περιώνυμόν του ποίημα «Ὁ ἀληθὴς Θρύλλος».

Ἐν πρώτοις, ἡ πίστις εἶναι ἡ δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιλαμβανόμεθα τῆς πνευματικῆς σημασίας τῆς Φύσεως. Ἐκείνη, ἥτις μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ ἄϋλον καὶ ἰδανικὸν εἰς τὰς τερπνὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐμφανίσεις τῶν φυσικῶν φαινομένων, τὴν μυστικήν των σημασίαν, ἥτις ἀνταποκρίνεται πρὸς κάτι συγγενὲς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν ψυχῇ. Καὶ οἱ «ἔχοντες ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπωσι», διαβλέπουν παντοῦ ἐν τῇ Φύσει τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν ὑψηλῶν καὶ αἰωνίων πραγματικοτήτων τῆς πνευματικῆς σφαίρας.

Διὰ τοιαύτης πίστεως, λέγει τις ποιητής, «ἀποκαλύπτεται εἰς ἡμᾶς κόσμος ὁλόκληρος εἰς ἕνα κόκκον ἄμμου, καὶ αὐτὸς ὁ Οὐρανὸς εἰς ἓν ἀγριολούλουδον. Δι᾽ αὐτῆς κρατοῦμεν τὸ Ἄπειρον ἐπὶ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς ἡμῶν καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ διανύομεν τὴν Αἰωνιότητα».

Ἡ πίστις εἶναι ὁ γνώμων, πρὸς τὸν ὁποῖον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρήσῃ τὴν ἰδίαν του ἐπιδεκτικότητα πρὸς τὰ πνευματικά, καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶναι ἄφθιτος ἡ ἀξία τοῦ κόσμου τούτου. Διὰ τῆς πίστεως εἰσδύομεν εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔννοιαν τῶν θαυμασίων ἀποκυημάτων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ δημιουργικῆς δυνάμεως. Χθὲς ἐστάθην διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ νυκτός. Ὑπὸ τὴν αἴγλην τῆς πανσελήνου τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τοῦ παρελθόντος ἀπέπνεον μυστικοπαθῆ γοητείαν. Ἀτενίζων πρὸς τὸν ἐξαίσιον ναΐσκον τῆς Ἀπτέρου Νίκης, πρὸς τὴν ἐναρμόνιον εὐγένειαν τῶν γραμμῶν τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ πρὸς τὸ σεμνὸν μεγαλεῖον τοῦ Παρθενῶνος, διῃσθάνθην καὶ ἐγὼ τὸ θεῖον ρῖγος τοῦ θεσπεσίου ὁράματος, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσε τοὺς δημιουργοὺς αὐτῶν, ὅταν, ἐν τῷ ἀκατεργάστῳ μαρμάρῳ τοῦ Πεντελικοῦ διεῖδον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπραγματοποίησεν εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα μνημεῖα, ἅτινα ἐπὶ δισχίλια ἔτη τώρα ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τὴν πηγὴν τῆς ἐμπνεύσεως τῶν ἀνθρώπων. Πάντα δὲ τὰ ὑπέροχα κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς ἐφευρέσεις εἰς τὴν Τέχνην καὶ τὰ Γράμματα, ὑπῆρξαν ἀπότοκα τῆς πίστεως ταύτης. Μάλιστα δέ, πᾶν ὅ,τι ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῶν ἀλόγων ζῴων, ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ὅτι ἐπίστευσεν εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ Ἀοράτου.

Ἔτι μεγαλειτέρας σημασίας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως ἀντιλαμβάνεται τῆς ἰδίας του ἐπιδεκτικότητος πρὸς τὸ ἀγαθόν.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὂν ἠθικόν, δυνάμενον νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ σκοπὸν ἠθικόν. Διὰ τῆς πίστεως δὲ χορηγοῦνται εἰς αὐτὸν βλέμματα ἀκαριαῖα ἐπὶ τοῦ Αἰωνίου ἀγαθοῦ. Δι᾿ αὐτῆς ἀποκαλύπτεται εἰς αὐτὸν πόσον ὑπερέχει ἡ ἁγιωσύνη τῆς φαυλότητος, ἡ ἀρετὴ τοῦ κακοῦ, καὶ πείθεται ὅτι ὑπέρτερον παντὸς ἄλλου ἐν τῷ κόσμῳ πράγματος εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ ἀρχέγονος ἄνθρωπος, κατὰ τοὺς μεμακρυσμένους ἐκείνους αἰῶνας, ἤρχισε τὸ πρῶτον νὰ σταδιοδρομῇ πρὸς τὸν ἡρωϊσμὸν διὰ τῆς πίστεως.

Ἐργάτης τις μαῦρος, εἴς τινα παμφάγον πυρκαϊὰν συμβᾶσαν ἐσχάτως εἰς Κλήβλανδ τῆς Πολιτείας Ὀχίω, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, διέσωσε ἐκ τοῦ φλεγομένου κτιρίου εἴκοσι ἄτομα. Τί τὸν ὤθει εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦτον; Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀξίαν τῆς ἀνιδιοτελοῦς ὑπηρεσίας πρὸς τοὺς ὁμοίους του.

Χάρις εἰς τὴν δύναμιν τῆς πίστεως ὁ ἄνθρωπος ἀσκεῖ κράτος ἀφ᾿ ἑαυτοῦ· Ἐγκρατεύεται, πεπεισμένος ὅτι συμφέρει νὰ θυσιάσῃ τὴν πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης στιγμῆς χάριν ὑπερτέρου ἀγαθοῦ ἐν τῷ μέλλοντι, νὰ ἀπαρνηθῇ τὰ ταπεινότερα χάριν τῶν ὑψηλοτέρων ἀγαθῶν. Καὶ οὐδεμία πρόοδος ἐν τῇ ἠθικῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐφικτή, ἐὰν λείπῃ ἡ πρὸς τοῦτο ἀναγκαία πίστις.

Πρὸ τριακονταετίας δύο ἀδελφοὶ ἀνεγράφησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ὁ εἷς ἦτο εὐφυής, διέπρεψεν ὡς γλωσσολόγος καὶ δι᾿ αὐτὸν προεβλέπετο μέλλον λαμπρόν. Ἀλλὰ περιεπλάκη εἰς τὴν ὀλεθρίαν παγίδα τοῦ χαρτοπαιγνίου καὶ ἀπερροφήθη ὑπ᾿ αὐτοῦ τόσον διανοητικῶς, ὅσον καὶ οἰκονομικῶς. Ἡ μικρά του ἀτομικὴ περιουσία ἐξηφανίσθη, οὔτε ἠδυνήθη νὰ διαπρέψῃ ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἐχάθη κυριολεκτικῶς καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων, ἐλλείψει τῆς δυνάμεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὠνόμασα «πίστιν» καὶ ἥτις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ πᾶσαν πρόοδον. Ὁ ὀλιγώτερον πλουσίως πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως ἀδελφός του, ἀλλὰ κάτοχος τῆς δυνάμεως ταύτης τῆς αὐτοκυριαρχίας, πεπεισμένος ὅτι ἡ ὑπερτάτη ἀξία ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἠθική, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου καὶ ἀποφάσεως εἰς τὰς σπουδάς του, βαθμηδὸν δὲ καὶ ἀνεπιδεκτικῶς ἐδημιούργησεν εἰς ἑαυτὸν θέσιν καὶ ὑπόληψιν ἐν τῷ εἰδικῷ του κλάδῳ, σήμερον δὲ κατέχει τὴν ἐπίζηλον θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων Ἀστεροσκοπείων τοῦ κόσμου. Τοῦτο δὲ ὀφείλει εἰς τὴν ἀδιασάλευτόν του πίστιν εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἠθικῆς ἀκεραιότητος. Καὶ αὕτη εἶναι μία ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προσήνεγκεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα—τὸ νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὸ ἄτομον τὴν δύναμιν τῆς αὐτοκυριαρχίας. Καθ᾿ ὅλους τοὺς αἰῶνας ὁ Χριστὸς ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν δύναμιν, ὅπως καταστήσωσι τὴν ἠθικὴν ὑπέρτατον συντελεστὴν τῆς διαγωγῆς των, ὅσοι δὲ ὑπήκουσαν καὶ συνεμορφώθησαν πρὸς τὰς ἐμπνεύσεις ταύτας ἐσώθησαν, τόσον ἀπὸ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ καταστροφῆς. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῆς αὐτοκυριαρχίας καὶ ἐβαραθρώθησαν ἐν τῇ ἀκολασίᾳ, καὶ πάλιν ἡ ὑπερένδοξος δύναμις τοῦ Χριστοῦ

ἠδυνήθη νὰ ἀφαρπάσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς τελείας καταστροφῆς, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ καθήκοντος. Διὸ καὶ ἐγνώσθη καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ὁ Χριστὸς ὡς ὁ μέγας λυτρωτὴς τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπὶ πλέον, δυνάμει τῆς πίστεως ἠδυνήθη ὁ ἄνθρωπος νὰ κατανοήσῃ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ ἠθικῷ Σύμπαντι ἡ ὑπερτάτη ἰδιότης καὶ ἀρχή, εἶναι ἡ Ἀγάπη. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοῦτο τονίζει ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῇ Αὐτοῦ γράφων: Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὔτε περιτομὴ ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ***ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.*** (Γαλ. ε'. 6).

Ἰδοὺ τρεῖς ὑπέροχοι ἰδέαι – ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Πίστις, ἡ ἐνεργοῦσα διὰ τῆς Ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη! Ἡ μόνη δύναμις, ἥτις νικᾷ πᾶν κακόν. Ἡ ἀγάπη, τὸ μόνον ἐλατήριον τὸ δυνάμενον νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ὁμοίων του. Ἡ ἀγάπη, ἥτις μόνη δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἄνθρωπον ἵνα συγχωρῇ τοὺς ἐχθρούς του. Μόνον ἡ πίστις, ἐργαζομένη διὰ τῆς ἀγάπης, δίδει εἰς τὸν κόσμον τοὺς μεγάλους ἠθικοὺς ἥρωας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ μόνη δὲ ἐπαρκὴς ἔμπνευσις πρὸς ζωὴν ἀνελλιποῦς ἀγάπης εἶναι ὁ Χριστός.

Μόνον χάρις εἰς τὴν πίστιν καὶ διὰ τῆς πίστεως ἀνῆλθε βαθμηδὸν ἡ ἀνθρωπότης, τείνουσα πρὸς ὑψηλότερα ὁλοὲν ἐπίπεδα ἐν τῇ ἠθικῇ κλίμακι. Πᾶν μεγαλειῶδες ἐπινόημα κοινωνικῆς βελτιώσεως, ἀπὸ τοῦ ἰδεώδους τῶν Ἀθηναίων ἐκείνων, οἵτινες ἐξεδίωξαν τοὺς Τυράννους ἀπὸ τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν 6ον π. Χ. αἰῶνα, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁράματος τῶν Γράκχων ἐν τῇ Ρώμῃ τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος, μέχρι τοῦ μεγάλου Χριστιανικοῦ κοινωνιολογικοῦ προγράμματος τοῦ Ραούζενμπους ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ὑπῆρξεν ἀπότοκον καὶ προϊὸν τῆς πίστεως. Οὐδὲν δὲ σύστημα κοινωνικῆς βελτιώσεως δύναται νὰ ἐλπίσῃ νὰ εὐδοκιμήσῃ μονίμως, εἰμὴ ἐφ' ὅσον προέρχεται ἐκ τῆς ἠθικῆς ἰδεολογίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μόνον ὅταν πιστεύσωσι τὰ ἔθνη ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι καλλιτέρα τῆς βίας ἢ τῆς φιλαυτίας, θὰ παύσωσιν ὁριστικῶς πολεμοῦντα καὶ θὰ κατανοήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ὁ νόμος τῆς συνεργασίας, καὶ ὄχι ὁ νόμος τοῦ συναγωνισμοῦ, εἶναι ὁ ὑπέρτατος ὅρος ἐν τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ.

Δὲν εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν καλὰ ἔργα ἄνευ καλοῦ χαρακτῆρος; Οὐδὲ χαρακτὴρ καλὸς ἄνευ πίστεως εἰς τὰς πνευματικὰς πραγματικότητας τῆς ζωῆς;

Τελευταῖον, ἡ πίστις εἶναι ἡ μόνη δύναμις, ἥτις ἀποκαλύπτει εἰς τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἀγαθὸν καὶ Σύμπαν καλόν. Δυνάμει τῆς πίστεως ἀνακαλύπτομεν σκοπιμότητα ἐν τῷ Σύμπαντι, καὶ βλέπομεν τὸ Σύμπαν νὰ προχωρῇ πρὸς ἕνα τελικὸν σκοπόν. Διὰ τῆς πίστεως ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος εἶναι ἀγαθός, διακυβερνώμενος ὑπὸ ἀπείρου ἀγαθότητος, ὅτι ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγαθὴ βουλὴ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ ὑπόστρωμα καὶ τὴν ὅλην ὑφὴν τοῦ Σύμπαντος τούτου. Διὰ τῆς πίστεως καὶ μόνης διαβλέπομεν Θεὸν προσωπικὸν εἰς τὸ κέντρον τοῦ Σύμπαντος, διακυβερνῶντα τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔμπνευσις τῆς τοιαύτης ὑπερόχου πίστεως, ἥτις παραδέχεται Σύμπαν σκοπίμως διαπλασθὲν καὶ πρὸς σκοπὸν ἐξελισσόμενον, ἔχον δὲ προσωπικὸν Θεὸν ὡς τὴν πηγὴν καὶ τὸ κέντρον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ ἡ πίστις πάλιν μᾶς ὁδηγεῖ

μετὰ πεποιθήσεως καὶ βεβαιότητος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀγαθὸν καὶ πλήρη ἀγάπης Θεόν. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐκπροσώπησις ὅλων τῶν ἰδεωδῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Σύμπαντος. Μόνον δὲ ἐφ' ὅσον ἔχωμεν τὸν Χριστὸν ὡς τὸ κέντρον πάσης ἡμῶν τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ζωῆς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ διατηρήσωμεν ζωτικὴν καὶ τελεσφόρον τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἡ μόνη ἐπαρκὴς ἔμπνευσις πρὸς πραγματοποίησιν νικηφόρου πίστεως διὰ τῆς ἀγάπης ἐργαζομένης, εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός.

Αἱ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐμπνευσθεῖσαι αὗται δυνάμεις τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης εἶναι αἱ μόναι, αἵτινες ἰσχύουσι νὰ μᾶς διεκπεραιώσωσι θριαμβευτικῶς διὰ μέσου τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων, τῆς συντριβῆς καὶ τῆς ἀπελπισίας τῆς παρούσης ζωῆς, ὅταν αὗται εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἰδίων ἡμῶν ἀποτυχιῶν. Εἶναι αἱ μόναι ἀρχαί, αἵτινες δύνανται νὰ διατηρήσωσι διαρκῶς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησίν μας εἰς τὴν ζωήν, εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ τηρῶσιν ἐσαεὶ ζωηρὰν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἀνελλιποῦς χαρᾶς καὶ νεότητος καὶ εὐμενείας τῆς νίκης. Ἡ πίστις ἡ ἐργαζομένη διὰ τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ μόνη δύναμις, ἥτις θὰ μᾶς ἐξουσιοδοτῇ νὰ ἀφιερώσωμεν ἑαυτοὺς ὁλοκλήρως εἰς τὴν ἀνιδιοτελῆ ζωὴν τοῦ πνεύματος, οὕτως ὥστε νὰ ἀφήσωμεν εἰς τὸν κόσμον κάποιαν συμβολὴν πραγματικήν, φωτοβόλον καὶ μόνιμον εἰς τὴν δημιουργίαν ζωῆς κατὰ Θεὸν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Ἐξ ὅλων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης ἡ Φιλλανδία εἶναι ἡ βορειοτέρα. Ἀποικίσθη πρὸ τοῦ ἔτους 500 μ. Χ. ὑπὸ φυλῶν Φιννικῆς καταγωγῆς, ἐκ νότου προερχομένων, αἵτινες καὶ ἀπετέλεσαν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Αἱ φυλαὶ αὗται ἀποτελοῦσι μέλη τῆς λεγομένης Οὐγγρο Τουρανικῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ Οὖγγροι καὶ οἱ Ἐσθονοί. Μόνον δὲ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας ἀποικίσθη ὑπὸ πληθυσμοῦ Σουηδικοῦ. Πολιτικῶς ἡ Φιλλανδία ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Βασιλείου τῆς Σουηδίας μέχρι τοῦ 1809, ὁπότε ὑπετάγη εἰς τὴν Ρωσσίαν. Ὁ Ρῶσσος αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὁ Α'. εἶχε χαρίσει πλήρη αὐτονομίαν εἰς τὴν Φιλλανδίαν, ἀλλ' αἱ ἐλευθερίαι αὗται μετεβλήθησαν βραδύτερον εἰς καθεστὼς πιέσεων ὁλοὲν βαρυτέρων, αἵτινες τὴν ἐξηνάγκασαν εἰς ἀγῶνα ἀνεξαρτησίας, πραγματοποιηθείσης μόνον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸ 3ον ἔτος τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου. Ἀπὸ τοῦ 1918 ἡ Φιλλανδία ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν.

***

Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη εἰς τὴν Φιλλανδίαν μικρὸν πρὸ τοῦ ἔτους 1000, διὰ δύο διαφόρων ὁδῶν· πρὸς δυσμὰς μὲν ἐκηρύχθη εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς ὑπὸ ἱεραποστόλων Σουηδῶν, οἵτινες ἐν διαστήματι 200 ἐτῶν εἰσήγαγον καὶ ἐπὶ στερεῶν θεμελίων ἐγκαθίδρυσαν τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ νοτιο-δυτικὸν

τμῆμα τῆς χώρας, ἐνῷ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ἐξεχριστιανίσθη ὑπὸ Ρώσσων Ὀρθοδόξων ἱεραποστόλων. Τὸ ἔργον τούτων ἐπεστέφθη εὐθὺς ὑπὸ ἀφθόνων καρπῶν, ἀλλ' ἡ ἀκατάσχετος ἐπιδρομὴ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ περιώρισε βαθμηδὸν τὸν ἀγρὸν τῆς Ὀρθοδόξου δράσεως, μέχρις οὗ τελικῶς δὲν ἀπέμειναν ἐν Φιλλανδίᾳ, εἰ μὴ εὐάριθμοι Ὀρθόδοξοι ἐνορίαι εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς χώρας. Κατὰ τὸ ἔτος 1291 διὰ πρώτην φοράν, προεχειρίσθη ἐπίσκοπος ἰθαγενὴς Φιλλανδός, κατὰ δὲ τὸ 1300 ἐνεκαινιάσθη ὡς μητροπολιτικὸς ναὸς ὁ ἐν τῇ πρωτευούσῃ Τουρκοῦ (Ἀβὸ) μέγας Ρωμαιοκαθολικὸς εὐκτήριος οἶκος, ὅστις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλεσε τὸ ἐπίσημον κέντρον τῆς Κρατικῆς θρησκείας.

Ὁ 14ος καὶ 15ος αἰών, τοὺς ὁποίους ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐχαρακτήρισεν ἡ παρακμὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπῆρξε τοὐναντίον ἐποχὴ εὐημερίας ἐκκλησιαστικῆς ἐν Φιλλανδίᾳ Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Μεσαίωνος συνέδεσεν ἐκεῖ διὰ τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος τὰς διαφόρους εἰδωλολατρικὰς φυλὰς τῆς χώρας εἰς ἑνιαῖον ἐθνικὸν ὀργανισμόν, μὲ ἑνιαῖον ἰδεῶδες καὶ κοινὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Τοὺς προσείλκυσε δὲ διὰ τοῦ κηρύγματος, γινομένου ἐν τῇ ἐθνικῇ διαλέκτῳ ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ ἐνίοτε ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἱερέων, καὶ τῆς ἐπιβλητικότητος τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκ γρανίτου ναῶν, τοὺς ὁποίους ἀνήγειραν εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς χώρας. Συγχρόνως ἐτέθη ἡ βάσις τῆς προπαιδεύσεως ἰθαγενοῦς κλήρου, δι' ἀποστολῆς νέων Φιλλανδῶν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης, ἰδίως εἰς τὸ τῶν Παρισίων, ὅπου καὶ τοσοῦτον εὐδοκίμως ἀνταπεκρίθησαν οὗτοι εἰς τὰς παρεχομένας εἰς αὐτοὺς εὐκαιρίας, ὥστε ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν τρεῖς ἐξελέγησαν Πρυτάνεις τῆς Σορβώννης μεταξὺ τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ταύτας καὶ τὰς φαινομενικὰς ἐπιτυχίας τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐν Φιλλανδίᾳ δὲν κατίσχυσε τελείως κατὰ τῆς παλαιᾶς εἰδωλολατρείας, ἥτις παρέμενεν ὑπολανθάνουσα ὑπὸ τοὺς τύπους τῆς Χριστιανικῆς λατρείας. Ἦτο τότε ἐποχὴ παχυλῆς δεισιδαιμονίας, ἧς ἀπόδειξις σώζεται εἰς τὸ «Καλιβάλα» τὸ ἐθνικὸν ποίημα τῶν Φιλλανδῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ συναντῶνται ἀναμὶξ θρύλλοι καθαρῶς εἰδωλολατρικοὶ καὶ ἰδέαι Χριστιανικαί.

* * *

Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀναμόρφωσις ἐν Φιλλανδίᾳ ἀνεπτύχθη κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον ἢ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ὅπου ἐπεφάνη ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ πιέσεων τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ κλήρου. Ἐν Φιλλανδίᾳ δὲν ἔσχε χαρακτῆρα ἐπαναστατικόν, ἀλλὰ μᾶλλον πολιτικόν, ἐν ἀρχῇ. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, Γουσταῦος Α΄. ὁ Βάζας, προσχωρήσας εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Διαμαρτυρήσεως, συνεκάλεσε τὴν Διαίτην (σύνοδον) τῆς Βεστέρας κατὰ τὸ ἔτος 1527, καὶ ἐκήρυξε τὴν διάρρηξιν τῶν μετὰ τῆς Ρώμης δεσμῶν τοῦ Κράτους του. Ταυτοχρόνως δὲ ἐθέσπισε τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ κλήρου νὰ κηρύττῃ πανταχοῦ τὸ Εὐαγγέλιον ἄνευ ἀναμίξεως ἀνθρωπίνων ἐνταλμάτων· τοὺς ἐξωτερικοὺς ὅμως τύπους τῆς λατρείας διετήρησεν ὡς εἶχον.

Καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Τουρκοῦ, ἀπεστάλησαν τότε νέοι τινὲς

ἐκ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων, εἰς τὴν Βιττεμβέργην, ὅπως τελειοποιηθῶσιν εἰς τὴν θεολογίαν ὑπὸ τὸν Λούθηρον καὶ τῶν συνεργατῶν του. Μεταξὺ τῶν νέων τούτων ἦτο καὶ ὁ ***Μιχαὴλ Ἀγρικόλας,*** ὅστις ἔμελλε νὰ ἀναδειχθῇ ὁ πραγματικὸς ἀναμορφωτὴς τῆς Φιλλανδίας, καὶ ταυτοχρόνως ὁ δημιουργὸς τῆς Φιλλανδικῆς φιλολογίας. Ἐπανακάμψας μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν των εἰς τὴν πατρίδα του, διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Μητροπολιτικῆς Σχολῆς Τουρκοῦ, ἐκεῖ δὲ ἐμόρφωσε τὸν πρῶτον Εὐαγγελικὸν κλῆρον τῆς Φιλλανδίας, γενόμενος βραδύτερον καὶ ἐπίσκοπος αὐτῶν. Ἐκτὸς τῆς θεολογικῆς του δράσεως, ὑπῆρξεν καὶ ὁ ἀληθὴς δημιουργὸς τῆς Φιλλανδικῆς φιλολογίας, ἐκπονήσας ἀλφάβητον καὶ ἄλλα γραπτὰ σημεῖα εἰς τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στερουμένην γραπτῶν σημείων γλῶσσαν. Συνέταξε Κατήχησιν καὶ προσευχητάριον πρὸς χρῆσιν παντὸς Φιλλανδοῦ Χριστιανοῦ, μετέφρασεν ἐκ τῆς Λατινικῆς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ μέγα μέρος τῆς Παλαιᾶς, ἐπέβαλε τὴν χρῆσιν τῆς Φιννικῆς γλώσσης εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν καὶ τὰς ἱεροτελεστίας, καθ' ὅλην τὴν ἐπισκοπήν του· δὲν ὑπῆρξεν ὅμως ἄκρως ριζοσπαστικός, ἀλλ' ἂν καὶ διετήρησε ἐν τῇ δημοσίᾳ λατρείᾳ πολλοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν τύπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς λειτουργικῆς, ἦτο ἐκ βάθρων Εὐαγγελικὸς τὸ φρόνημα. Ἐκήρυττεν ὅτι μόνος ἀλάνθαστος ὁδηγὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ Θεία Γραφὴ καὶ ἀπῄτει νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ ἀπόλυτον κῦρος αὐτῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Διεκήρυττε τὴν διὰ τῆς Θείας χάριτος σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατεπολέμει ἀποφασιστικῶς πᾶσαν τυπικὴν καὶ ἐπιδεικτικὴν ἐκδήλωσιν τῆς εὐσεβείας.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φιλειρηνικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, ἡ Ἀναμόρφωσις ἐν Φιλλανδίᾳ ἐξελίχθη μᾶλλον ὡς μία ἀναδιοργάνωσις τῆς καθεστηκυίας Ἐκκλησίας, ἢ ὡς Διαμαρτύρησις, ἐγένετο δὲ ἀσπαστὴ ἄνευ σοβαρᾶς ἀντιστάσεως ὑφ' ὅλου τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Γ΄. ἐξεδηλώθη ἀντίδρασίς τις ἐκ μέρους τῶν ἄκρων Ρωμαιοκαθολικῶν, ἀλλ' ἡ Σύνοδος τῆς Οὐψάλας, συγκροτηθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1593, περιέβαλε τὴν Ἐκκλησίαν, τόσον ἐν Φιλλανδίᾳ ὅσον καὶ ἐν Σουηδίᾳ, μὲ χαρακτῆρα καθαρῶς Εὐαγγελικόν. Κατὰ δὲ τὸ 1604, ἀνεγνωρίσθη αὕτη δι' εἰδικοῦ νόμου ὡς ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία τοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἐξεδηλώθη ἔτι σαφέστερον ὁ Εὐαγγελικὸς χαρακτὴρ τῆς Κρατικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐχούσης βαθείας τὰς ρίζας αὐτῆς ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει. Διῆλθε τότε φάσιν, ἥτις ὠνομάσθη «ἡ περίοδος τῆς Λουθηρικῆς ὀρθοδοξίας», τῆς ὁποίας τὰ δύο χαρακτηριστικώτερα γνωρίσματα ὑπῆρξαν, ἀφ' ἑνὸς ἡ ἀνάπτυξις ἐνσυνειδήτου ἀτομικοῦ Εὐαγγελικοῦ φρονήματος μεταξὺ τοῦ κλήρου, ἐξωτερικευθέντος διὰ τῆς «Ὁμολογίας Πίστεως», ἥτις συνετάχθη ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἁπάσης τῆς χώρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πρὸς τὴν κατηχητικὴν διδασκαλίαν μεγαλειτέρα ἐπίδοσις τοῦ κλήρου, ὁμοῦ μὲ τὴν προσπάθειαν κατὰ τῆς ἀγραμματοσύνης μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Ἐπεβλήθη τότε εἰς πάντα Φιλλανδὸν ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ μάθῃ νὰ ἀναγινώσκῃ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ἐκείνης χρονολογεῖται ἡ σχεδὸν τελεία ἐξαφάνισις τῆς ἀγραμματοσύνης ἐν Φιλλανδίᾳ—ἐκδούλευσις πολυτιμοτάτη διὰ οἱονδήποτε χώραν. Ἡ ἐκδούλευσις αὕτη ὑπῆρξεν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἔτος 1640 ἐσημείωσε τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Τουρκοῦ, ἡ δὲ εἰς τὴν Φιννικὴν μεταγλώττισις ὁλοκλήρου τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ἐπερατώθη κατὰ τὸ 1642. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης πᾶς Χριστιανὸς Φιλλανδὸς εἶχεν ἀνὰ χεῖρας τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸ βιβλίον τῶν προσευχῶν καὶ ἄλλα τινὰ βοηθήματα τῆς εὐσεβείας. Ταῦτα ἀναγινώσκων καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν σκεπτόμενος ὁ Φιλλανδικὸς λαὸς κατὰ τὰς μακρᾶς ὥρας τῆς ἀγρίας ἀπομονώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς σχεδὸν ἀρκτῴας ἐκείνης χώρας, διεπλάσθη βαθμηδὸν διανοητικῶς εἰς ζωὴν πνευματικήν, πρωτότυπον καὶ ἀνεξάρτητον, ἐλαφρῶς κεχρωματισμένην διὰ τοῦ μυστικισμοῦ, ὅστις χαρακτηρίζει τὸν Φιννικὸν Χριστιανισμόν.

Ἐν τούτοις, ἡ περίοδος αὕτη τῆς «Λουθηρικῆς ὀρθοδοξίας» ἀφίνει τὴν ἐντύπωσιν ἀγόνου θρησκευτικῆς ζωῆς. Κατόπιν ταύτης ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς Φιλλανδίας ὁ ἀντίκτυπος τῶν θρησκευτικῶν ἀναζωογονήσεων τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀλλ᾽ ἡ ζωογόνησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας τὸ κῦμα κατέκλυσε τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἀνεστάτωσε κυριολεκτικῶς τὴν θρησκευτικὴν ὕπαρξιν τῆς Φιλλανδίας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνῷ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐξεδηλώθη ὡς κίνημα ἀνεξάρτητον τῆς καθεστηκυίας Ἐκκλησίας, ἐν Φιλλανδίᾳ υἱοθετήθη ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἀφύπνισις ἐγεννήθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἑνὸς χωρικοῦ, εἰς χωρικοὺς δὲ τὸ πρῶτον μεταδοθεῖσα, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπεκταθῇ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας καὶ ἰδίως εἰς τὸν κλῆρον. Ἀποτέλεσμα βαρυσήμαντον τῆς ἀφυπνίσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ὑπέχουν οἱ λαϊκοὶ νὰ τάσσωνται παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ κλήρου εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας. Τοῦτο ἀναγνωρίσασα ἡ Κρατικὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας, ἀνέδειξεν ἑαυτὴν πράγματι δημοκρατικὴν ὀργάνωσιν, ἥτις μετὰ ἴσου πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῆς καθήκοντα ζήλου, ἐπεδίωξε καὶ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, συστήσασα σχολὰς ὄχι μόνον λαϊκάς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν Δανίᾳ ὑπὸ τοῦ Γκροῦνδβιγ ἱδρυθεισῶν προτύπων σχολῶν.

***

Σήμερον ἡ ἐπίσημος Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας περιλαμβάνει πέντε ἐπισκοπάς· εἰς τὴν τῆς Βόργας ὑπάγονται οἱ πληθυσμοὶ οἵτινες ὁμιλοῦν τὴν Σουηδικήν, πρὸς ἔμπρακτον διευκόλυνσιν τῶν ἐνεργειῶν καὶ σχέσεων αὐτῶν μετὰ τῶν ἔξω. Ἀπὸ τοῦ 1819 ὁ ἐπίσκοπος τῆς πρωτευούσης Τουρκοῦ φέρει τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἀπὸ ἀκριβοῦς ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἐν Φιλλανδίᾳ ἐπραγματοποίησε τὴν Ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1884, ὁπότε κενωθεισῶν πέντε θέσεων διὰ τοῦ θανάτου ὅλων τῶν ἐπισκόπων, ἡ Κυβέρνησις ἐπεφόρτισε τὸν Πρύτανιν τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογίας ἵνα χειροτονήσῃ νέον ἀρχιεπίσκοπον, οὗτος δὲ πάλιν ἐχειροτόνησε τοὺς νέους ἐπισκόπους. Οἱ ἐπίσκοποι ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ κλήρου διὰ ψηφοφορίας ὡς ἑξῆς: Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποψηφίων ἐκλέγονται τρεῖς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ὑποβάλλονται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὅστις διορίζει ἕνα ἐξ αὐτῶν. Αἱ ἐπισκοπαὶ διαιροῦνται εἰς «πρυτανείας» ὑπαιθρίους, ἑκάστη τῶν ὁποίων περιλαμβάνει 6—15 κοινότητας, ἑκάστη δὲ κοινότης ἀριθμεῖ

ἀπὸ 400 000, ἕως 865.000 μέλη. Ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ 52 ὑπαίθριοι πρυτανεῖαι καὶ 550 κοινότητες μὲ 3.426.000 μέλη, ἤτοι τὰ 98% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Εἶναι λοιπὸν ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας πραγματι ἐθνικὴ Ἐκκλησία. Οἱ ποιμένες τῶν Ἐκκλησιῶν, οὓς ἐκλέγουν αὐτὰ τὰ μέλη ἑκάστης Ἐκκλησίας, ἀνέρχονται εἰς πλέον τῶν 1000. Οἱ ποιμένες κάμνουν τὰς θευλογικάς των σπουδὰς ἢ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἑλσιγγφόρης (θεολογικῆς σχολῆς μὲ 100—260 φοιτητὰς) ἢ εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἄβο, μὲ 30 φοιτητάς.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας ἀντιπροσωπεύεται ἐπισήμως διὰ τῆς Γενικῆς αὐτῆς Συνελεύσεως, συνισταμένης ἐκ τῶν 5 ἕως 8 ἐπισκόπων, μετὰ 35 ἀντιπροσώπων τοῦ κλήρου καὶ 52 λαϊκῶν τοιούτων, ἐκτὸς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τῶν Ἀνωτάτων Δικαστηρίων καὶ τῆς Θεολογικῆς καὶ Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑλσιγγφόρης. Συνεδριάζει τακτικῶς κατὰ πενταετίαν ἢ καὶ ἐκτάκτως, πρὸς διαρρύθμισιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλλῃ τροποποιήσεις τοῦ διακανονίζοντος τὰ τῆς Ἐκκλησίας νόμου, ἀλλ' αἱ τροποποιήσεις αὗται δέον νὰ ἐπικυρῶνται ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅπως λάβωσιν ἰσχὺν νομικήν. Ἐξ ἄλλου ὅμως δὲν δύναται ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐπιφέρῃ ἀφ' ἑαυτῆς τροποποιήσεις εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τελείως δημοκρατική.

Κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἐθεσπίσθη ὁ νόμος περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Οὗτος προβλέπει τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς θρησκεύματος ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς καθεστηκυίας ἐκκλησίας χωρὶς νὰ ἀναγκασθῇ νὰ προσχωρήσῃ εἰς ἄλλην. Τὴν θέσιν τοῦ πολίτου ἀπέναντι τοῦ Κράτους οὐδόλως ἐπηρεάζουν ζητήματα θρησκευτικῆς φύσεως, οὔτε παρεμποδίζουν τὴν πρόσληψιν αὐτοῦ ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου. Ἡ ἐν τοῖς σχολείοις θρησκευτικὴ διδασκαλία εἶναι ἡ τοῦ δόγματος τῆς πλειονότητος τῶν μαθητῶν.

***

Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ὁ Φιλλανδικὸς Προτεσταντισμὸς ἔχει καὶ ποικίλας ἄλλας ἐνεργείας καὶ ἱδρύματα.

Τὴν διάδοσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἐνεργεῖ ἡ Φιλλανδικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία, ἱδρυθεῖσα τῷ 1812. Αὕτη συνεργάζεται καὶ μετὰ ἄλλων Βιβλικῶν Ἑταιριῶν καὶ μετὰ τῆς Φιλλανδικῆς Ἱεραποστολικῆς Ἑταιρίας. καὶ τῆς Λουθηρικῆς Εὐαγγελικῆς Ἑταιρίας. Η τελευτα αὕτη ἀνέπτυξε δρᾶσιν εὐαγγελιστικὴν μεταξὺ τῶν λαϊκῶν τάξεων τῶν διαφόρων κοινοτήτων. Ἡ Συνομοσπονδία τῶν Κυριακῶν Σχολείων τῆς Φιλλανδίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1888, προήγαγε μεγάλως τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτωρείων τούτων τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας. Εἰς τὰ Κυριακὰ αὐτὰ σχολεῖα φοιτῶσι 207.228 μαθηταὶ μετὰ 21.069 διδασκάλων.

Αἱ θρησκευτικαὶ ἀνάγκαι τῆς φιλλανδικῆς νεολαίας ἐπασχολοῦν τὴν μέριμναν τῆς Φιλλανδικῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων καὶ τῆς τῶν Νεανίδων. Εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα ἐργάζεται ἀκουράστως ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς τονώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἡ ἐπὶ τούτῳ ἱδρυθεῖσα Εὐαγγελι-

στικὴ Ἑταιρία, σκοποῦσα μεταξὺ ἄλλων τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων προσέγγισιν ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς βάσεως. Πρὸς τοῦτο ἱδρύθησαν εἰς τὰ μεγαλείτερα βιομηχανικὰ κέντρα Συνοικισμοί, ὅπου πραγματοποιοῦνται ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, αἱ ἀρχαὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀδελφωσύνης καὶ ἀλληλεγγύης. Ἔργον παγκοσμίου φήμης εἶναι τὸ ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων, τῆς ἀειμνήστου Ματθίλδης Βρέδε, ἱδρυτρίας αὐτοῦ. Αἱ προσπάθειαι τῶν Συλλόγων τῆς Ἐγκρατείας, προεκάλεσε τὸν ἀπαγορευτικὸν κατὰ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν Νόμον τοῦ 1919.

Δύο ἱεραποστολικαὶ Ἑταιρίαι, ἡ μία ἐργαζομένη μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῆς νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς, καὶ τῆς ἐπαρχίας Χουνὰν τῆς Κίνας, συντηροῦνται διὰ τῶν συνεισφορῶν τῶν ἐν Φιλλανδίᾳ ἐκκλησιῶν, ἡ ἄλλη, προωρισμένη ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς ναυτιλλομένους Φιλλανδούς, ἐργάζεται κυρίως εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Καναδᾶ.

Ἡ Φιλλανδικὴ Ἐκκλησία διαθέτει τύπον συγχρονισμένον καὶ δραστήριον. Διὰ τοῦ Γραφείου τοῦ Χριστιανικοῦ Τύπου διανέμονται ἀπὸ τοῦ 1919 εἰς τὰ ἡμερήσια φύλλα τῶν ἐπαρχιῶν ἐνδιαφέροντα ἄρθρα ἐπὶ τῶν ζωτικωτέρων θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων.

***

Ἡ σπουδαιοτάτη ὅλων τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων ἐν Φιλλανδίᾳ εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολική. Αὕτη ἀριθμεῖ 59.000 μελῶν ἐντοπισμένων καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν μεθόριον τῆς χώρας. Ἄλλαι μειονότητες (Μεθοδιστῶν, Βαπτιστῶν, κτλ.) ἀριθμοῦν ἑκάστη 10.000 μελῶν. Ἐλάχιστος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν προσκειμένων Φιλλανδῶν, (ἐν ὅλῳ περίπου 635 μελῶν). Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέρχονται εἰς περίπου 1.600. Αἱ μεταξὺ τῆς Λουθηρικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν κοινοτήτων σχέσεις εἶναι ἐγκάρδιοι.

***

Παρ' ὅλον τὸ ἀπόκεντρον καὶ τὴν γεωγραφικὴν ἀπομόνωσιν τῆς Φιλλανδίας, ἡ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας ἐκαλλιέργησε ἀνέκαθεν σχέσεις ἀδελφικὰς μετὰ τῶν ἄλλων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν. Ἐξ ὅλων τούτων προσέρχονται εἰς κοινὴν συνδιάσκεψιν κατὰ καιροὺς οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἱεραποστολικῶν ἑταιριῶν, οἱ τῆς Χριστιανικῆς νεολαίας, τῶν Διακονισσῶν κτλ. Συνδιασκέψεις δὲ τῶν ἐπισκόπων τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἔλαβον χώραν ἐν Σουηδίᾳ κατὰ τὸ 1920, ἐν Δανίᾳ τῷ 1924 καὶ ἐν Νορβηγίᾳ τῷ 1927. Ἐξ ἄλλου ἡ Φιλλανδικὴ Ἐκκλησία συνδέεται διὰ στενῶν δεσμῶν μετὰ τῆς Γερμανίας, μολονότι δὲν ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς ἀκρότητος τῶν «φιλελευθέρων» ταύτης θεολογικῶν σχολῶν. Τέλος ἡ Ἐκκλησία τῆς Φιλλανδίας ὑπέστη καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀγγλίας, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει ἐν μέρει τὴν πνευματικήν της ἀφύπνισιν καὶ τὴν εἰσήγησιν νεωτέρων ἐπαγγελματικῶν μεθόδων.

Ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων προεικάζεται ἡ ἀρίστη τῶν νεωτέρων φάσεων τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, προκυπτούσης ἐκ τῆς συγχωνεύσεως

τῆς λουθηρικῆς καὶ τῆς ἀγγλο-σαξωνικῆς πνευματικῆς ἐπιδεκτικότητος, ἐπὶ ἐδάφους εὐσεβείας ἐθνικῶς ἀνεξαρτήτου.

(Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «L'Action Protestante»).

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ
ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ.

Ἡ λήξασα περίοδος τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ σὲρ Φλίνδερς Πήτρη ἐνεργουμένων ἐν Παλαιστίνῃ ἀνασκαφῶν, ἔφερεν εἰς φῶς τὴν πόλιν Βαίθ-Φαλέτ, μεταξὺ Γάζης καὶ Βηρ-σαβεὲ κειμένην, στενῶς δὲ μετὰ τῆς περιόδου τῶν τελευταίων πολεμικῶν ἐπεισοδίων τῆς βασιλείας τοῦ Δαυίδ, καὶ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Σολωμῶντος συνδεδεμένην. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς πόλεως ταύτης διαπιστοῦται ἔτι ἅπαξ ἡ καὶ μέχρις ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἀκρίβεια τῶν ἐξιστορουμένων ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ. Διότι ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται κυρίως εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἀνδρείων της τέκνων, τῶν Φελεθαίων, οἵτινες ἀπετέλεσαν ἐκλεκτὸν καὶ πιστὸν σῶμα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Δαυίδ, ὅτε ἐπεβουλεύθη αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβεσσαλώμ, καί, βραδύτερον, τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ νεαροῦ Σολομῶντος, χρισθέντος βασιλέως ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀδωναΐου, καὶ ἀποσταλέντος ὑπὸ συνοδείαν Φελεθαίων καὶ Χερεθαίων (Κρητῶν) εἰς Γιὼν πρὸς ἀσφάλειαν.

Τὰ γεγονότα ταῦτα δύνανται οἱ ἀναγνῶσταί μας νὰ εὕρουν ἐξιστορούμενα ἐν Β' Σαμουὴλ η', 18· ιε', 18· κ', 7, 23· Α' Βασιλ. α', 38, 44· Α' Χρον. ιη', 17. Τὴν δὲ πρώτην μνείαν τῆς πόλεως Βὲθ-Φαλέτ, ὁπότε τὸ πρῶτον κατῳκήθη τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, θὰ εὕρουν εἰς τὸ βιβλίον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ιε', 27· τὴν δὲ τελευταίαν, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, κατὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς χώρας ἐν Νεεμίᾳ ια'. 26. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι ἐκ τῶν δώδεκα στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Δαυίδ, τῶν ὁποίων εἷς ἀνελάμβανε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ κατὰ μῆνα, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἑβδόμου μηνὸς ἦτο Ἑλὲζ ὁ Πελωνίτης, ἐκ τῶν τριάκοντα ἰσχυρῶν ἀνδρῶν.

Ἓν πρὸς ἕν, ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου, ἀναστηλώνει τὰ μνημεῖα τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων αἰώνων, καὶ ἀποκαθιστᾷ τρανῶς τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀνατρέπουσα καὶ ἐκμηδενίζουσα τὰς ἐνστάσεις καὶ τὰ σκώμματα τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀνωτέρας κριτικῆς, οἵτινες ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατεκράτουν τοῦ πεδίου τῆς Βιβλικῆς ἐρεύνης.

Τοῦτο μόνον πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν οἱ χαιρετίζοντες μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν ἐμφάνισιν κάθε νέας πειστικῆς ἀνακαλύψεως, ὅτι ἡ Ἱερὰ Βίβλος εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη, ἡ μόνη μάλιστα παγκόσμιος ἱστορία, διαλαμβάνουσα περὶ γεγονότων ἀναφερομένων εἰς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον καὶ ἐπεκτεινομένη ἐπὶ περίοδον χρόνου τόσον μακρὰν εἰς τὰ βάθη τῶν ἀγνώστων αἰώνων, ὥστε δὲν πρέπει νὰ ἀξιοῦν, ὅπως ἡ ἐπιπόνως χειριζομένη σκαπάνη φέρῃ εἰς φῶς τὰ πειστήρια

ταύτης μὲ ταχύτητα καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς ταῦτα. Ἐπαρκῶς καὶ θριαμβευτικῶς μέχρι σήμερον αἱ ἀνακαλύψεις, αἵτινες ἐγένοντο εἰς τὰς «Βιβλικὰς Χώρας», ἤτοι τὰς περιλαμβανομένας μεταξὺ τῆς Μεσογείου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀφ' ἑτέρου, ἀπεκατέστησαν τὸ ἀξιόπιστον τῆς Ἱερᾶς Βίβλου.

Ἡ ἐσχάτως ἀποκαλυφθεῖσα Βαὶθ-Φαλέτ, σήμερον γνωστὴ ὑπὸ τὴν Ἀραβικὴν ὀνομασίαν Τὲλ-Φαρά, ἤτοι «οἶκος ἐκβολῆς», δεσπόζει πραγματικῶς τοῦ μόνου χειμάρρου ἐν ὅλῃ τῇ περιχώρῳ, ὡς δ' ἐκ τούτου εἶχε σπουδαιότητα ὡς θέσις ὀχυρὰ δι' ἱππικὸν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Κεῖται ἐπὶ λοφίσκου, 150 πόδας ὑπεράνω τῆς πεδιάδος, ἧς δεσπόζει στρατηγικῶς. Αἱ τρεῖς αὐτῆς πλευραὶ εἶναι ἐφωδιασμέναι διὰ φυσικῶν ὀχυρωμάτων, — ἀποτόμων κρημνωδῶν βράχων· πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν ὑποστηρίζεται ὑπὸ τείχους ὀγκωδῶν λίθων, ὑπεράνωθεν τοῦ χειμάρρου, πρὸς δυσμὰς δέ, ὅπου ἀναβαίνει δι' ἐλαφρᾶς κλίσεως τὸ ἔδαφος, ἀνεκαλύφθη τεῖχος ἐκ πλίνθων, ἔργον τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ραμέσεως Γ', κατασκευασθέντος πρὸς παρεμπόδισιν αἰφνιδιασμοῦ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν ἀνασκαφῶν ἐξεχώσθησαν κατὰ σειρὰν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, τὰ ἐπικείμενα στρώματα τῆς μακραίωνος ἀλλεπαλλήλου κατοχῆς, τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων κατακτητῶν, τῆς 22ας, 19ης καὶ 18ης δυναστείας. Εἰς τὰ βαθύτερα δὲ τούτων ἐτοποθετήθησαν τὰ διάφορα ἀντικείμενα ἑκάστης ἐποχῆς, ἐργαλεῖα, ἀγγεῖα, ὅπλα καὶ κειμήλια. Πρὸς δυσμὰς ὀλίγον, ἀπεκαλύφθη τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως, περιέχον τάφους ἐπιμήκεις, μὲ πλάκας λιθίνους κεκαλυμμένους καὶ λιθόκτιστα δωμάτια. Εἴς τινα τούτων εὑρέθησαν πολλὰ κειμήλια, ἀξιολογώτατον μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι πολυάριθμα περιδέραια ἐκ σάρδεως, ὑψίστης τέχνης, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σολομῶντος. Μία κλίνη ἢ ἀνάκλιντρον ἐξ ὀρειχάλκου, δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ πανομοιότυπον τοῦ ἀνακλίντρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο δυσθυμῶν καὶ σχεδιάζων τὸν ὄλεθρον τῶν λατρευτῶν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὁ ἀσεβὴς βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα Ἄχαζ. Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ λεκάνη τις ἀργυρᾶ, βαθέως ἐπεξειργασμένη, καὶ κοχλιάριον βαθύ, τοῦ ὁποίου ἡ λαβὴ παριστᾷ κόρην κολυμβῶσαν.

Αἱ ἐργασίαι τῆς ἐφετεινῆς περιόδου ἐβάθυνε τὴν ἀνασκαφήν· εἰς βάθος δὲ 15 ποδῶν ἀνεφάνησαν αἱ χαρακτηριστικαὶ κίτριναι πλίνθοι τοῦ φρουρίου τοῦ Σισάχ. Παραπλεύρως τούτων φαίνεται ὅτι θὰ ἀποκαλυφθῶσι τὰ ἴχνη τοῦ φρουρίου τῆς ἐποχῆς τοῦ Δαυΐδ καὶ τοῦ Σολομῶντος, οὐδόλως δὲ παράδοξον ἂν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ καὶ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς—στρατιωτικὴ ἢ ἄλλη τις ἀλληλογραφία—ὅπως εὑρέθη ἐν τῇ πεδιάδι Σεναὰρ ἡ διπλωματικὴ ἀλληλογραφία, ἥτις ἐμαρτύρει τὰς μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Χαλδαίας τότε σχέσεις.

Πολλὰ ἄλλα ἐνδιαφέροντα μνημεῖα, κυρίως προερχόμενα ἐκ τῶν διαφόρων νεκροταφείων τῶν ἀμέσως περιχώρων, εὑρέθησαν κατὰ τὴν ἐφετεινὴν περίοδον, ἀλλ' ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἐξ ὅλων εἶναι ἡ ἀνακάλυψις προχωμάτων πελωρίων πανομοιοτύπων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ δὶς ἤδη ἀνακαλυφθέντων ἔργων τῶν Ὕκσος, «Ποιμένων, Βασιλέων». Ἔτι ἅπαξ λοιπόν, διὰ τῶν εὑρημάτων τούτων, ἐνισχύεται ἡ πεποίθησις ὅτι τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις μεγάλας καὶ θαυμασίας ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Βιβλικῆς Ἀρχαιολογίας.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΤΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ «ΟΛΥΜΠΟΣ»

Ἀπάντησις εἰς τὸν Μητροπολίτην Βερροίας

Κύριε Διευθυντά,

Ὁ Μητροπολίτης Βερροίας, ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἀπαντήσει πρὸς ἐμέ, κατορθώνει νὰ παραθέσῃ πολλὰς λέξεις, ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀναιρῇ καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀνακριβείας, περὶ ὧν ἀνέφερα ἐν τῇ προηγουμένῃ μου δημοσιεύσει.

Πρὸς ἀπόδειξιν λοιπὸν ὅτι ἐγὼ λέγω τ' ἀληθῆ, παραθέτω περικοπὰς ἐπισήμων ἐγγράφων, αἵτινες θέτουσι τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. Ὁ Σεβασμιώτατος διϊσχυρίζεται ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον διεμαρτυρήθη διὰ τὴν ἐπίταξιν καὶ μετατροπὴν τῆς Μονῆς εἰς Ὀρφανοτροφεῖον. Ἰδοὺ ὅμως τί λέγει ἓν ἔγγραφον τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου πρὸς τὴν Γεν. Διοίκησιν :

«Δηλοῦμεν ὅτι ἐπικροτοῦμεν τὴν ἐπίταξιν τῆς ὡς ἄνω Ἱερᾶς Μονῆς, διὰ τὸν ἐν λόγῳ φιλανθρωπικὸν σκοπόν. Σχετικῶς ἐγράψαμεν ἀπὸ γ'. Δεκεμβρίου πρός τε τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Κίτρους».

Καὶ τώρα ποῖος ἐκ τῶν δύο μας λέγει τ' ἀναληθῆ; Ἐκτὸς ἐὰν τὸ ῥῆμα ἐπικροτῶ ἔχει ἐνίοτε καὶ τὴν σημασίαν διαμαρτύρομαι.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἐπίσης ἐπιμένει ὅτι ἡ Γεν. Διοίκησις παρεχώρησε διὰ πρωτοκόλλου τήν τε κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῆς ὡς ἄνω Μονῆς εἰς ἐμὲ προσωπικῶς. Τὸ πρωτόκολλον ὅμως λέγει ὡς ἑξῆς: «Τὴν ἐπιταχθεῖσαν περιουσίαν παρεδώκαμεν διὰ τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου, εἰς τὸν κ. Α. Μιχιτσόπουλον, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ὀρφανοτροφείου τῆς Μπάϊμπελ Λάντς, ἐξουσιοδοτημένου πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου ἐγγράφου του, καὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν (29.720) 4560 διαταγῆς τῆς Γεν. Διοικήσεως Θεσσαλονίκης».

Τρίτον. Εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς Γεν. Διοικήσεως σχετικῶς μὲ τὸν διορισμὸν τῆς νέας Ἐφορείας, οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ὁ Μητροπολίτης Κίτρους καὶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς Βερροίας. Ἀπεναντίας ἀναφέρεται ὁ κ. Χάουζ, διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς. Εἶναι δὲ τελείως ἀνακριβές, ὅτι ἐγὼ ἐταράχθην, καὶ ἀντέδρασα διὰ τὸν διορισμὸν τῆς νέας Ἐφορείας. Ἀπεναντίας, ἐν τῇ προφορικῇ μου συνομιλίᾳ μετὰ τοῦ τμηματάρχου τῆς Γεν. Διοικήσεως, ἔμεινα καθ' ὅλα σύμφωνος μὲ τὴν πρότασίν του, καὶ ἐχάρην ἐξαιρετικῶς, διότι θ' ἀνεκουφιζόμην ἀπὸ ἕνα ἐπίπονον καὶ δυσβάστακτον φορτίον. Ἡ ἐν Λονδίνῳ ὅμως διεύθυνσις διεμαρτυρήθη τηλεγραφικῶς, ἀπειλήσασα περικοπὴν τοῦ ἐπιδόματος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σεβασμιώτατος ἔχει τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ μὲν Ἄγγλοι εἶνε καλοκάγαθοι, ἐγὼ δὲ ἀντιδρῶ καὶ διαβάλλω τοὺς Ὀρθοδόξους κληρικούς, εὐχαρίστως παραθέτω ἐνταῦθα τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑταιρείας, πρὸς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ γράψῃ καὶ νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις καὶ ἄλλας σχετικὰς πληροφορίας ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ***Rev. S. W. Gentle - Cacket, Bible Lands Missions' aid Society- Strand, W. C. 2. London.***

Ἔχομεν ἐπίσης τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσωμεν τὸν Σεβασμιώτατον, ὅτι οὐδεὶς μᾶς ἐξηνάγκασε νὰ παύσωμεν τὸν πρῶτον διευθυντὴν κ. Σιδηρόπουλον, διότι δὲν συνειθίσαμεν νὰ δεχώμεθα ἐκβιασμοὺς παρ' οὐδενός. Ὁ κ. Σιδηρόπουλος παρῃτήθη, δὲν ἐπαύθη, καὶ τοῦτο διότι ὁ γλίσχρος μισθὸς τὸν ὁποῖον ἐλάμβανε δὲν τοῦ ἐξήρκει διὰ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποχρεώσεις, ἡ οἰκονομικὴ δὲ κατάστασις τοῦ Ὀρφανοτροφείου δὲν ἐπέτρεπεν αὔξησιν μισθοῦ, ἂν καὶ τοῦ ἥρμοζε, καθότι ἐξετέλει καθήκοντα διευθυντοῦ, λογιστοῦ καὶ ἰατροῦ, καὶ ἐλάμβανεν ἀπέναντι ὅλων αὐτῶν τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν του 3000 δραχ. μηναίως.

Ἐπίσης παρακαλοῦμεν τὸν Σεβασμιώτατον νὰ μᾶς δηλώσῃ συγκεκριμμένως ποῖα βιβλία διενεμήθησαν εἰς τὰ ὀρφανά, ὑβρίζοντα τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν; Καὶ ὑπὸ ποίων; Καὶ ἂς ἦναι βέβαιος ὅτι ἐὰν τοῦτο ἀποδειχθῇ ἀληθές, ὁ δράστης θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς, καθότι ἔχω τὴν ἀρχὴν νὰ μὴ ἐπιτρέπω εἰς μηδένα νὰ ὑβρίζῃ ἢ νὰ προσβάλλῃ τοὺς διαφωνοῦντας ἢ ἀντιφρονοῦντας πρὸς τὰς θρησκευτικάς μας πεποιθήσεις. Ἄλλοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐλλείψει Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ καλῆς ἀγωγῆς προσβάλλουν τοὺς ἀντιφρονοῦντας πρὸς αὐτοὺς ὡς ἀλλαξοπίστους, συκοφάντας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἐπιθυμεῖ ἐπίσης νὰ μάθῃ ποῦ εὑρίσκονται οἱ ἀποφοιτήσαντες ὀρφανοὶ καὶ εὐχαρίστως τοῦ παρέχω τὰς αἰτουμένας πληροφορίας.

Ὁ Ἰωάννου καὶ Καργιακλῆς εὑρίσκονται εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀμερικανικὸν Κολλέγειον, ἂν καὶ ὁ τελευταῖος πρὸ 6 μηνῶν ὑπηρετεῖ ὡς στρατιώτης ἐκτελῶν τὴν θητείαν του. Λαμβάνουν δηλ. ἐκπαίδευσιν δωρεάν, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀνεψιοὶ διαφόρων Ἱεραρχῶν Μακεδονίας πληρώνουν 150 δολλάρια ἐτησίως.

Ὁ Τζαναβαρίδης καὶ Μακρίδης φοιτῶσιν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Γεωργ. Σχολήν, ἧς ὁ διευθυντὴς προὐτάθη ὡς μέλος τῆς νέας Ἐφορείας τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ὁ δὲ ὑποδιευθυντὴς εἶνε συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς».

Ὁ Πανόπουλος ἐνεγράφη εἰς τὸ Πρακτικὸν Λύκειον, ὁ Ξαντινίδης εἰς τὸ Β^ον^ Γυμνάσιον· ἓξ ἕτεροι εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῶν τεχνιτῶν, ὁ Μ. Καργιακλῆς εἰς τὸ Διδασκαλεῖον καὶ ἕτεροι δύο εἰς τὸ μηχανουργεῖον Ἀξυλιθιώτου.

Μήπως ἔχει καμμίαν ἀντίρρησιν ὁ Σεβασμιώτατος διὰ τὴν τοιαύτην τοποθέτησιν τῶν ὀρφανῶν;

Καὶ ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν κολοσσιαίαν περιουσίαν τῆς Μονῆς. Ἡ περιουσία ἦτο τόσον κολοσσιαία, ὥστε ὅταν τὸ Κράτος τὴν παρέλαβεν εὗρεν, ὅτι ὅλα τὰ εἰσοδήματά της δὲν ἐξήρκουν διὰ τὴν πενιχρὰν διατροφὴν ἓξ (ἀριθ. 6) μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ εὑρέθη μὲ χρέος ἐξ εἴκοσι πέντε χιλιάδων δραχμῶν. Ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ὁ ἐποικισμὸς τοῦ ἀφήρεσε τὰ 5/6 τῶν γαιῶν του, ἀπαλλοτριωθέντα ὑπὲρ τῶν πέριξ προσφύγων καὶ κολλήγων· παρ᾽ ὅλην ὅμως αὐτὴν τὴν ἀγρίαν ἀφαίμαξιν τὸ Ὀρφανοτροφεῖον κατώρθωσε νὰ διατρέφῃ 100 ὀρφανὰ ἐτησίως, τοὺς μοναχοὺς μετὰ τῆς ἐκκλησίας των, καὶ ὅλον τὸ λοιπὸν προσωπικόν του. Ποία λοιπὸν ἐκ τῶν δύο διαχειρήσεων ἀποδεικνύεται ἐπωφελεστέρα καὶ ἐντιμωτέρα—ἡ ἄλλοτε ἢ ἡ νῦν; ἡ πρώτη ἢ ἡ δευτέρα;

Καὶ ἐν τέλει διὰ νὰ θέσωμεν τελείαν καὶ παῦλαν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, δηλοῦμεν ὅτι τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἀναγνωρίζει ὡς ἐποπτικὴν ἀρχὴν τὴν Κυβέρνησιν, παρ᾽ ἧς καὶ παρέλαβε τὴν Μονήν, καὶ πρὸς ἣν εἶναι ἕτοιμον ἐν πάσῃ στιγμῇ, νὰ λογοδοτήσῃ, ἀγνοοῦμεν δὲ καὶ διαρρήδην ἀποκρούομεν τὴν ἐπέμβασιν τρίτων εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρήσεως αὐτοῦ, καθότι ἡ πολυαρχία πάντοτε καταλήγει εἰς ἀναρχίαν. Ἰδιαιτέρως δὲ δὲν δεχόμεθα τὴν ἀνάμιξιν ἐκείνων, οἵτινες μόνοι των δημοσίως ἐδήλωσαν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀντέδρασαν πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἐπιθυμία καὶ ὁ διακαὴς πόθος ἦτο καὶ εἶνε νὰ φέρουν τὸ ἵδρυμα εἰς τοιαύτας οἰκονομικὰς δυσκολίας, ὥστε ν᾽ ἀναγκασθῇ νὰ διαλυθῇ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν τὸ πρώην Μοναστηριακὸν καθεστώς. Ἡ κυβέρνησις ἔχει ἤδη τρεῖς δημοσίους ὑπαλλήλους, καὶ τελευταίως διώρισε καὶ ἕτερον τοιοῦτον, ὡς γεωπόνον τοῦ ἱδρύματος. Αὐτοί, νομίζω, εἶναι ἀρκετοὶ ὅπως διαφωτίζουν τὴν Κυβέρνησιν σχετικῶς μὲ τὴν πορείαν καὶ πολιτείαν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη ὁ Ἅγιος Βερροίας νὰ ὑποβάλλεται εἰς περιττοὺς κόπους καὶ ἀγῶνας.

Μεθ᾽ ὑπολήψεως

Α. ΜΙΧΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ

— **Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἐν Ἰταλίᾳ.** Ὄχι ὀλίγην ἀνησυχίαν ἐγέννησεν εἰς τοὺς Εὐαγγελικοὺς κύκλους ἐν Ἰταλίᾳ ἡ κυκλοφορήσασα φήμη περὶ ἐνδεχομένης δυσμενοῦς δι' αὐτοὺς ἑρμηνείας τῆς μεταξὺ Κράτους καὶ Βατικανοῦ τελευταίας συμβάσεως, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἦτο εὔλογος ἡ τοιαύτη ἀνησυχία, καθόσον ἐκεῖ ὅπου ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, διατρέχει κίνδυνον καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἔχει ἀνάγκην ἰσχυρῶν ἐγγυήσεων. Ἀνεμένετο ὅθεν ἀνυπομόνως ἡ δημοσίευσις τοῦ κειμένου τῆς συμβάσεως καὶ ἰδίως τοῦ ἄρθρου, τοῦ θεσπισθέντος Κανονικοῦ Νόμου, τοῦ ἀποβλέποντος εἰς τὸ κῦρος τῶν Εὐαγγελικῶν γάμων. Ἀφορμήν, εἰδικώτερον, εἰς τὰς περὶ τούτου ἀμφιβολίας ἔδωκεν ἡ θέσπισις εἰδικῶν διατάξεων σχετικῶν μὲ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου. Ἤδη ἐδημοσιεύθη τὸ πλῆρες κείμενον τῶν σχετιζομένων μὲ τὰ δικαιώματα τῶν μὴ Ρωμαιοκαθολικῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι αὗται δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν καμμίαν μείωσιν τῶν θρησκευτικῶν των δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Μουσσολίνι μέχρι τοῦδε ἐπροστάτευσεν αὐστηρῶς. Ἰδοὺ καὶ τί ἐδήλωσε σχετικῶς ὁ κ. Μουσσολίνι δημοσίᾳ: «Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ φοβηθῇ τις, ὅτι τὰ ἀμοιβαίως συμπεφωνημένα θὰ ἐπαναφέρουν τὸν Μεσαίωνα εἰς τὴν Ἰταλίαν, οὔτε τὰς παλαιὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας οἱ μεταγενέστεροι χρόνοι κατήργησαν διὰ παντός. Οὔτε θὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὸ εἶναι κανὲν προνομιοῦχον δικαστήριον, οὔτε θὰ προστατεύσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποκρύπτειν τοὺς φυγοδίκους. Δὲν ἀναγνωρίζει τὴν δουλοπαροικίαν ἢ τὸν τιμαριωτισμόν, οὔτε καταργεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς λατρείας.

«Οὐδεὶς ζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ κατάστασιν πραγμάτων, ἥτις παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεί, νὰ ἀναζωογονήσῃ θεσμοὺς ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπέδειξεν ὅτι προσηρμόσθη αὐτὴ ἡ ἰδία, πλήρως κατανοήσασα αὐτό, χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν αὐτῆς δύναμιν τῆς προσαρμογῆς. Διὰ τῆς συμβάσεως ἐξασφαλίζεται εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἡ ἐλευθέρα ἄσκησις τῆς ἰδίας αὐτῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, ἐπὶ πλέον δὲ δίδεται εἰς αὐτὴν θέσις ἰδιάζοντος γοήτρου, προκύπτοντος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Καθολικὴ θρησκεία εἶναι ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Κράτους. Δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ ἐλαχίστη ἐπέμβασις εἰς τὴν πλήρη ἐλευθερίαν ἀσκήσεως τῶν ἄλλων θρησκευμάτων, τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους, οὐδὲ δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ κατ' ἐλάχιστον ἡ ἰσότης τῶν πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ νόμου, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ θρησκεία αὐτῶν. Ἵνα δὲ τοῦτο καθορισθῇ σαφῶς καὶ κατὰ τρόπον ἀντιληπτόν, θὰ ὑποβληθῶσιν εἰδικοὶ νόμοι, οἵτινες θὰ συγχωνεύσωσι καὶ συναρμολογήσωσι τὰς ἤδη ὑφισταμένας χωριστὰς σχετικὰς διατάξεις. Αὗται θὰ ἐγγυηθῶσιν, κατὰ τρόπον ἁπτόν, τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν πάσης θρησκείας, ἥτις δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου, θὰ διακηρύξωσι δὲ ἔτι ἅπαξ τὸ ἄσχετον τοῦ θρησκευτικοῦ δόγματος πρὸς τὴν πλήρη ἀπόλαυσιν τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους».

Βεβαιοῦται ἐξ ἄλλου ὅτι ὁ πολιτικὸς γάμος θὰ μείνῃ, ὡς εἶναι τώρα, ἔγκυρος. Θὰ ἦναι ὡσαύτως ἔγκυρος καὶ ὁ θρησκευτικὸς γάμος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ὁ τελέσας τὸ μυστήριον ἱερεὺς ὑποχρεοῦται νὰ δηλώσῃ τοῦτο αὐθημερὸν εἰς τὸ ληξιαρχεῖον, καὶ νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς νεονύμφους, ἐν τῇ γαμηλίῳ προσφωνήσει, ὅλην τὴν σημασίαν τοῦ γάμου ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.